Jaarverslag 2019

WINTERTUIN

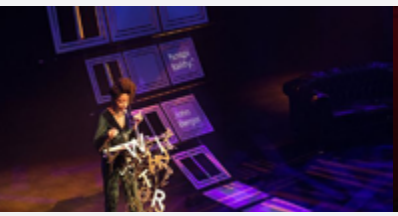

Expo

uitgesproken
verhalen
WINTE
RTUIN
FEST
IVAL
27-30
NOV19
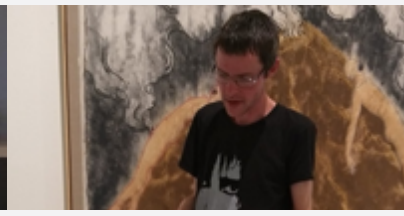

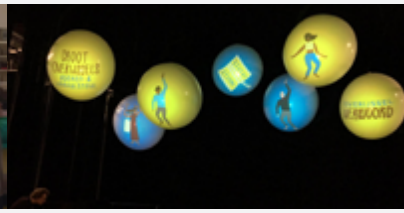

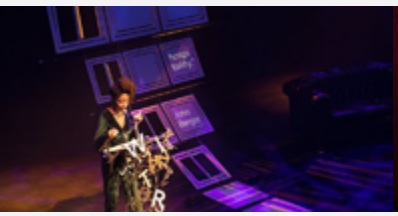

LOAD
ING
DOCK

Jaarverslag

Stichting de Wintertuin

2019

INHOUD

BESTUURSVERSLAG 9
Inleiding
Reflectie op het resultaat
Uitvoering artistiek beleidsplan

FESTIVALS & EVENEMENTEN 17
Wintertuinfestival
Nieuwe Types Festival
Gedichtennacht
Nijmeegs Boekenfeest
Groot Overijssels Boeken- en Verhalenbal
Groot Letter Festival
buiten zinnen (co-productie)

PRODUCTIES & UITVOERINGEN 27
Wintertuinsessies
Kroegcolleges
Club Debuut
Wintertuin als poëziecurator
Ode aan de Betekenis
Dichtersgilde
Talkpoeder
Opgepoetst
Wintertuin x Stukafest
Wintertuin x Go Short
Wintertuin x Valkhof Festival
Wintertuin x Zwarte Cross
Wintertuin x Nijmeegse Kunstnacht

IMPACT 33
Robotstories
Stille Stemmen Canon
Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers
Verhalenhuis
Verhalenhuis zomerkamp

EDUCATIE 35
Kinderboekenfeest
Lezen met de Sterren
Cursus Literair schrijven Radboud Universiteit
Workshops Het Nieuwe Schrijven
Creative Writing (i.s.m. hogeschool voor de kunsten Arnhem)

TALENT & WERKPLAATS 37
Literaturjugend
Bootcamps voor schrijftalent

INTERNATIONAAL 39
Connecting Emerging Literary Artists (CELA)
Kurá di Kuenta

PUBLISHING HUB 40
Projectweken i.s.m. (inter)nationale schrijfopleidingen en universiteiten

PUBLICATIES & UITGAVEN 41
Notulen van het Onzichtbare
Chapbooks
Toch zonken ze niet – Max Hermens
Aan de rand van een lichaam – Merel van Slobbe
Geen plaats voor steen (Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers)
Ik heb je door (bundeling stadsgedichten Amal Karam)
Verhalenhuis
Verhalenhuis P.W. Janssen van Zorggroep Solis – Deventer
Verhalenhuis Humanitas Bergweg – Rotterdam
Verhalenhuis WoonincPlusVitalis Wilgenhof – Eindhoven
Verhalenhuis Vakantieboek
Kurá di Kuenta

ACTIVITEITENOVERZICHT 2019 44

COLOFON 45

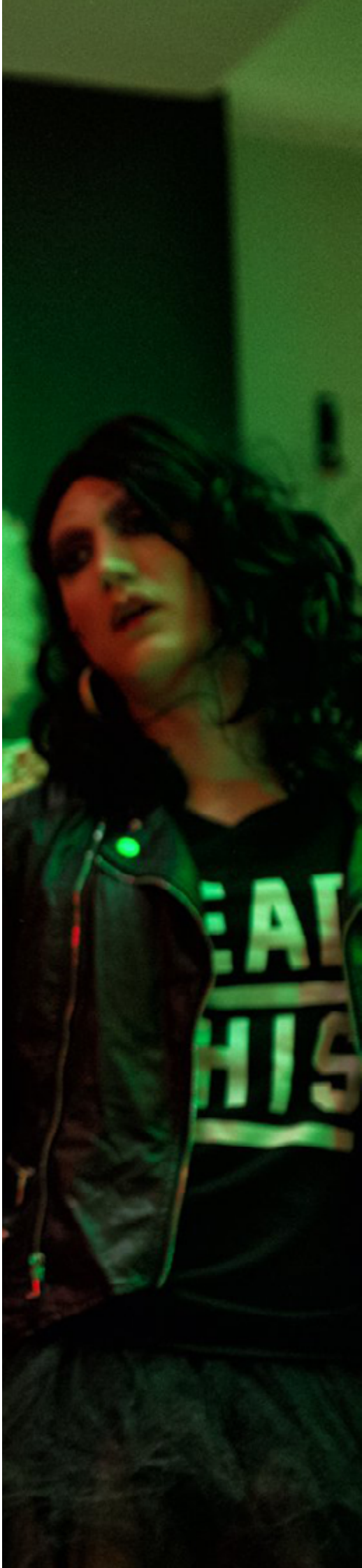

BESTUURSVERSLAG

INLEIDING

Wintertuin is een literair platform met vier pijlers:
1) Wintertuin Programma – literatuurfestivals, programma's en voorstellingen
2) Wintertuin Impact – projecten op het snijvlak van literatuur en maatschappij
3) Wintertuin Publicaties – onafhankelijk uitgever van eigenzinnige publicaties
4) Talentontwikkeling – begeleiding talentvolle makers, aangesloten bij De Nieuwe Oost

Wintertuin kijkt terug op een succesvol jaar met goedbezochte eendaagse en meerdaagse manifestaties, bijzondere nieuwe producties en lovend ontvangen uitgaven.

Het jaarlijkse Wintertuinfestival in Nijmegen, met hoofdprogramma in poppodium Doornroosje, kende een diverse programmering met een mix van nieuw talent en gevestigde schrijvers.

Elk jaar kiezen we een thema voor het Wintertuinfestival. Dit jaar was dat het begrip 'gastvrijheid', geïnspireerd door de Amerikaanse schrijver en schilder John Berger, die de vraag stelde naar *"the storytellers responsibility to hospitality."* Welke verhalen zijn verwelkomend? Welke stemmen geef je aandacht? Wat is de rol van literatuur als het aankomt op het bieden van ruimte aan anderen? Schrijver Ali Smith zegt hierover: "In the very act of the telling of anything, and the listening to anything, from anyone else, there is a question of welcome." Samen met festivalcuratoren maakten we vier dagen lang programma's, workshops, performances en voorstellingen op diverse locaties in de stad. Schrijver, programmamaker, journalist en VN-Vrouwenvertegenwoordiger Clarice Gargard trad op meerdere momenten gedurende de week op als writer-in-residence.

In Arnhem werd in het laatste weekend van juni het Nieuwe Types festival georganiseerd. Dit festival boog zich drie dagen lang over de toekomst van de literatuur en presenteerde een nieuwe generatie schrijvers, in samenwerking met verschillende schrijfopleidingen en literaire organisaties uit Nederland en Vlaanderen. Op het podium hebben we zo'n 70 talentvolle jonge makers aan het grote publiek, een mooie mix van professionals uit het veld en algemeen cultureel geïnteresseerden, kunnen voorstellen.

In de Boekenweek hielden we niet één maar twee Boekenballen: naast het jaarlijkse Nijmeegs Boekenfeest in de Stadsschouwburg organiseerden we het Groot Overijssels Boek- en Verhalenbal, een groots literair festival in Theater Odeon in Zwolle waarin verhalen van de provincie centraal stonden. Het Bal was de afsluiter van de manifestatie 'Overijssel Verwoord': een breed scala aan literaire activiteiten in Overijssel georganiseerd door Wintertuin in samenwerking met de provincie en diverse partnersorganisaties.

De producties van Wintertuin stonden in 2019 op diverse podia en festival in binnen- en buitenland, op onder meer Zwarte Cross in Lichtenvoorde, het Tuinfeest in Deventer, Explore the North in Leeuwarden en het Festival van de Gelijkheid in Gent. Verder initieerde Wintertuin weer impactprojecten: schrijfprogramma's in zorginstellingen en op NT2-scholen. Ook organiseerden we een nieuwe editie van het Groot Letterfestival, een literair festival in een zorginstelling, in 2019 het Jan van der Ploeghuis in Rotterdam. Het Verhalenhuis, Wintertuins talentontwikkelproject voor tachtigplussers, beleefde in 2019 edities in Rotterdam, Hardinxveld-Giessendam en in Willemstad, Curaçao onder de naam Kurá di Kuenta.

De eerste editie van ons Europese talentontwikkelproject CELA (voluit Connecting Emerging Literary Artists) werd in 2019 afgesloten met een eindpresentatie en evaluatie in Arnhem en een Europese festivaltour in Brussel, Lissabon en Boekarest. Op initiatief van Wintertuin brengt CELA beginnende schrijvers, vertalers, redacteuren en literair professionals samen, verbindt zij literair talent met het Europese publiek en geeft hen de tijd, ruimte en middelen om vaardigheden, gereedschappen en een Europees netwerk te ontwikkelen. Op die manier biedt CELA een Europese context aan deze generatie literaire makers. 2019 was ook het jaar waarin de tweede editie van CELA in de startblokken werd gezet. Aan CELA #2, opnieuw gefinancierd door de Europese Unie, doen elf Europese partners uit België, Italië, Polen, Portugal, Roemenië, Servië, Slovenië, Spanje, Tsjechië en Nederland mee. Dit resulteert in 30 schrijvers, 79 vertalers en 6 literair professionals, die zijn geworven door een open call.

Wintertuin is actief als uitgever van chapbooks en bijzondere projectgebonden uitgaven. Uit onze uitgeverij verschenen in 2019 negen nieuwe uitgaven, waaronder twee chapbooks: kleine publicaties die de opmaat vormen voor een uitgave bij een landelijke uitgever. De chapbooks van Max Hermens en Merel van Slobbe werden in november en december gepresenteerd tijdens het Wintertuinfestival in Doornroosje en in Perdu in Amsterdam.

Als conceptontwikkelaar is Wintertuin gericht op de inbedding van nieuwe schrijvers in de hybride literaire cultuur. In samenwerking met de afdeling Art & Design van ArtEZ en de master Europese Letterkunde aan de Radboud Universiteit is Wintertuin initiator van een publishing hub voor artistiek experiment en onderzoek naar publicatievormen en transmedialiteit. We publiceren de uitkomsten en nieuw werk op ons online platform Notulen van het Onzichtbare.

Tot slot verzorgde Wintertuin op het gebied van educatie bijna 150 workshops op het gebied van creative writing door heel het land, bij middelbare scholieren maar ook voor bedrijven, studenten, besturen en amateurschrijvers. Hiermee hebben we in 2019 ca. 2.800 unieke deelnemers bereikt.

Talentontwikkeling

Een hoogwaardig en levendig literair klimaat heeft een stevige basis nodig. Daarom investeert Wintertuin al jarenlang in educatie en talentontwikkeling. Een voorbeeld hiervan is de Literaturjugend, een maandelijkse werkplaats voor beginnende schrijvers, dichters en theaterschrijvers, die naast de standplaats in Nijmegen inmiddels ook een vaste werkplaats heeft in Utrecht en Antwerpen. Daarnaast is Wintertuin initiatiefnemer en coördinator van de eerste literaire schrijfopleiding van Nederland, Creative Writing aan ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem, die in 2019 zijn vijfde lichting zag afstuderen. Ook begeleiden we voor de periode 2019-2020 opnieuw het ambt van Nijmeegse stadsdichter. In februari 2019 werd Wout Waanders, een schrijver uit de stal van Wintertuin en oud-begeleider van de Literaturjugend, hiervoor verkozen.

Wintertuin is voor haar activiteiten op het gebied van talentontwikkeling aangesloten bij De Nieuwe Oost, een netwerkorganisatie van drie stichtingen: Wintertuin – Literair productiehuis, Generale Oost – Theater en Dans, en Productiehuis ON – Popmuziek. De Nieuwe Oost maakt per 2017 deel uit van de BIS, waarmee de toekomst van de netwerkorganisatie is gewaarborgd. De stichtingen van de drie oprichters blijven bestaan en zijn op het gebied van talentontwikkeling aangesloten bij De Nieuwe Oost. Prestaties, verplichtingen en activiteiten die niet tot talentontwikkeling behoren, blijven formeel onder de stichting Wintertuin vallen.

De Raad voor Cultuur oordeelde positief over het beleid van De Nieuwe Oost inzake talentontwikkeling:

> De bundeling van disciplines, kennis en netwerken is de afgelopen jaren van grote meerwaarde gebleken voor de begeleiding van getalenteerde makers en heeft gezorgd voor een verscherpte visie op talentontwikkeling. De Nieuwe Oost presenteert een goed uitgewerkt plan, waarin het uiteenzet hoe het aandacht besteedt aan de ontwikkeling van artistiek talent, maar ook aan samenwerking, publieksbinding, ondernemerschap en maatschappelijke inbedding. Er is aandacht voor interdisciplinaire samenwerking en er worden goede ontwikkeltrajecten uitgezet.

Literaire festivals en programma's

Naast haar activiteiten als talentontwikkelaar binnen deze samenwerking, heeft stichting de Wintertuin in 2016 bij het Nederlands Letterenfonds voor de periode 2017-2020 structurele ondersteuning aangevraagd voor de literaire festivals en programma's. Het Nederlands Letterenfonds oordeelde zeer positief over de plannen van Wintertuin:

> Samenvattend is de commissie zeer positief over de aanvraag van Wintertuin. De instelling wordt over het algemeen als bovengemiddeld gewaardeerd. Wintertuin heeft een sterke visie en is onderscheidend en innovatief door de wijze van programmeren en het ontwikkelen van eigen producties. Het heeft oog voor nieuwe ontwikkelingen in de literatuur en entameert innovatieve cross-overs met andere disciplines.

Dit advies resulteert in structurele steun van het Nederlands Letterenfonds binnen de regeling literaire evenementen voor de periode 2017-2020.

REFELECTIE OP HET RESULTAAT

Wintertuin is in 2019 succesvol geweest in het acquireren van externe financiering van fondsen en partners voor haar producties. Wintertuin heeft haar doelstellingen zowel kwantitatief als kwalitatief gehaald.

De totale omzet van de stichting was € 1.017.865
De stichting boekte een positief resultaat van € 4.232
De financiële positie van de stichting blijft solide. De totale reserve is € 110.677
De liquiditeit van de stichting laat met een liquiditeitcijfer van 1,14 een gezond beeld zien.

De bestemmingsreserve van Wintertuin ter hoogte van € 45.000,-- is aangelegd vanwege de tijdelijkheid van onze huisvesting. Voor de komende periode is een nieuwe werkruimte gevonden: samen met de festivals Go Short, InScience en Music Meeting betrekt Wintertuin in het voorjaar van 2020 de voormalige Stadswinkel in het centrum van Nijmegen. Wintertuin zal vanuit de bestemmingsreserve investeren in dit nieuwe onderkomen.

Een ander deel van de reserve, ter hoogte van € 15.000,-- wordt bestemd voor advies inzake personeelszaken en organisatie.

Vooruitblik resultaat 2020
Op het moment van schrijven is het land getroffen door de uitbraak van het Covid-19 virus. Hierdoor zijn wij genoodzaakt om een deel van de geplande activiteiten voor 2020 uit te stellen. De totale impact op onze organisatie is nu nog onzeker, omdat niet duidelijk is hoe lang dit virus zijn impact zal hebben op de samenleving. Door de structurele subsidiestroom en het aanwezige eigen vermogen verwachten wij op de korte termijn geen grote problemen voor onze organisatie.

Cultureel ondernemerschap

Wintertuin heeft een gezonde financieringsmix van overheden (ministerie, provincies en gemeenten), publieke fondsen en private fondsen, en een stevig aandeel eigen inkomsten. Dit betekent dat de kwaliteit en continuïteit van onze kernactiviteiten gewaarborgd zijn. We hebben een methode waarbij we uitstromende makers in beginsel steunen met financiële bijdragen dan wel bijdragen in natura, maar op termijn ook honoraria of vergoedingen vragen voor ruimtegebruik, advies en dergelijke. Bij onze schrijvers komt dat bijvoorbeeld tot uiting in de 15% commissie die we vragen bij het binnenhalen van (grote) schrijfopdrachten.

De begroting is opgesteld vanuit de ervaring die de organisatie heeft met het inschatten van risico's. In deze begroting is er voldoende dekking voor de vaste lasten en de uitvoering van de prestatieafspraken. Het meest variabel zijn de directe inkomsten. In jaren dat deze inkomsten groter zijn wordt een bestemmingsreserve aangelegd. De exploitatie is opgebouwd uit structurele financiering voor kernactiviteiten (festival en talentontwikkeling) en incidentele financiering voor projecten die platforms (als producties, publicaties en tournees) voor talenten creëren. In het geval van tegenvallende inkomsten (in de vorm van projectsubsidies, sponsoring en opdrachten) wordt bijgestuurd op de projectactiviteiten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het schuiven in de inzet van onze vaste kern medewerkers en de flexibele schil van projectmedewerkers. De kern van onze strategie is dat een project geen doorgang vindt als de behoefte aan projectfinanciering achterloopt.

Wintertuin heeft ook ambities op het gebied van het ontwikkelen van innovatieve verdienmodellen voor onze makers. Wij stimuleren actief het besef dat vaardigheden binnen een artistieke beroepspraktijk ook inzetbaar zijn in opdrachtsituaties búiten de eigen sector. Zo zijn makers actief in de zorg, het onderwijs, en als schrijver (onder meer van jaarverslagen) binnen de publieke en private sector.

Bereik

Wintertuin organiseerde in 2019 twee meerdaagse festivals, vier grote eendaagse literaire evenementen, initieerde 4 nieuwe producties en organiseerde daarnaast bijna 250 activiteiten. In totaal bereikte Wintertuin hiermee ruim 18.000 bezoekers. Ten opzichte van vorig jaar ligt het publieksbereik over 2019 lager vanwege minder buitenlandse uitvoeringen in het kader van ons Europese project CELA, dat een cyclus kent van maakjaar en presenteerjaar.

De spin-off van de activiteiten was groot. Nieuws over Wintertuinproducties wist door te dringen tot programma's op nationale radio en tv, en tot de grote landelijke dagbladen als *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad*.

Personeelsbeleid en goed werkgeverschap

Wintertuin heeft 12 medewerkers (8,2 fte). Ons personeelsbeleid is net als het artistieke beleid gericht op ontwikkeling. Vaak komen medewerkers binnen als stagiair en groeien ze door naar andere functies. Ook komen medewerkers regelmatig terug als maker of redacteur. Er is sprake van lokale inbedding: vrijwilligers bij onze festivals komen stagelopen (derde- en vierdejaarsstudenten), de vrijwilligerscoördinatie ligt vaak in handen van oud-stagiairs. Goed werkgeverschap komt ook tot uitdrukking in (bij)scholing, detachering en shadowworking bij internationale collega-organisaties (Madrid, Lissabon, Pisa), jobcoaching en gratis voorstellings- en concertbezoek.

Codes Fair Practice, Cultural Governance en Diversiteit & Inclusie

Wintertuin onderschrijft de kernwaarden van de Fair Practice Code. Als een niet-klassiek literair agent die als ambassadeur en verbinder gericht is op de inbedding van nieuwe schrijvers in de hybride literaire cultuur hebben we een voorbeeldfunctie op het gebied van goed werkgeverschap en honorering. Daarnaast komen we als bemiddelaar op voor betere honoraria voor schrijvers en de professionalisering van de sector als geheel. Door samenwerkingen en coproducties met andere organisaties en (kunstvak)opleidingen maken we eerlijke betaling en goede werkomstandigheden tot een gedeelde verantwoordelijkheid.

Stichting de Wintertuin volgt de geldende cao Uitgeefbedrijf als uitgangspunt voor de beloning van onze medewerkers (zowel tijdelijke als vaste contracten). Bij freelancers volgen we (de ontwikkelingen rondom) de Wet DBA en WAB op de voet. Voor honorering van auteurs en artiesten volgen we de richtlijnen van de Schrijverscentrale en het Lirafonds. We begeleiden de schrijvers uit ons netwerk intensief bij onderhandelingen en (financiële) afspraken. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid tot belangenvertegenwoordiging voor schrijvers. Bij nieuwe producties of schrijfopdrachten leggen we afspraken over auteursrecht vast. Wintertuin is een erkend leerbedrijf, waarmee we de kwaliteit en het beleid van onze stageplaatsen en leerbanen waarborgen. Wij creëren een veilige, gezonde en plezierige werkomgeving voor al onze werknemers. Wij zijn ons bewust van de hoge werkdruk in de sector. In 2019 is daarom een personeelsvertegenwoordiging aangesteld, waar medewerkers terecht kunnen met vragen, klachten en wensen, onder meer over overbelasting.

Wintertuin werkt met het Raad van Toezicht model. Directie/bestuur wordt gecontroleerd en geadviseerd door de Raad van Toezicht, die de Code Cultural Governance volgt. Voorbeelden hiervan zijn de jaarlijkse functioneringsgesprekken met de directeur, de jaarlijkse zelfevaluatie van de Raad van Toezicht en het werken met profielen voor de Raad van Toezicht. Er is een rooster van aftreden, er zijn reglementen voor de directie en voor de Raad van Toezicht. Eventuele nevenfuncties die kunnen conflicteren met een functie binnen de Raad van Toezicht, worden expliciet benoemd. Op dit moment zijn er op dit terrein geen conflicten. De Raad van Toezicht bestaat uit Willem Hillenius (voorzitter), Sef Maessen, Shafie Arab en Sharon de Randamie. Bij werving zoeken we een diverse samenstelling in leeftijden, genders en (culturele) achtergronden.

Wintertuin wil een plek zijn waar meerstemmigheid vanzelfsprekend is. We streven er voortdurend naar een gastvrije organisatie te zijn, met een open, groepsgerichte cultuur waarin veel wordt samengewerkt, mensen elkaar ondersteunen en vertrouwen en er een gedeelde verantwoordelijkheid is voor de dingen die we doen. Wij zijn ons bewust van ons eigen profiel: de mensen die bij Wintertuin werken zijn met name hoogopgeleide, witte mensen met een West-Europese achtergrond. Het overgrote deel van ons publiek en onze partners behoort tot dezelfde groep. We willen het publiek, schrijvers en partners echter een platform bieden waarop een diversiteit aan kunstdisciplines, (gender)identiteiten, culturele achtergronden en abilities een caleidoscopisch geheel aan perspectieven vormt. Dit vergt continu en kritisch (zelf)onderzoek, en actie.

Wintertuin draagt bij aan (culturele) diversiteit en inclusie door het stimuleren van pluriform vakmanschap en door mogelijkheden en platforms te creëren die literaire makers in staat stellen traditionele structuren in de literaire keten los te laten. We kijken kritisch en op structurele basis, gesteund door advies van externe professionals, naar de oorsprong van onze smaak en kwaliteitscriteria. We verruimen onze blik door blinde vlekken te onthullen, bij andere netwerken aan te sluiten en ‘geleefde’ kennis en expertise binnen te halen. Vanaf december 2019 is Wintertuin begonnen de Code Diversiteit & Inclusie integraal in ons beleid te verwerken op het gebied van programma, publiek, partners en personeel. Door onder andere te gaan werken met een cultureel divers breder bestand van curatoren, door het diversificeren van ons scoutingsbeleid en de begeleiding van schrijvers en aandacht voor een bredere werving van nieuwe werknemers en stagiairs wordt eigenaarschap uitbesteed, doorstroom bevordert en plaats gemaakt voor meerstemmigheid.

We voeren structureel overleg om bewustzijn en draagvlak voor, en visieontwikkeling op inclusie en diversiteit in de organisatie te vergroten. We organiseren hiervoor jaarlijks twee tot drie stafmeetings. Daarvoor wordt externe expertise betrokken (in 2019 Astrid Elburg, in 2020 Karima el Bouchtaoui). In medewerkersbijeenkomsten zijn aandachtsgebieden en doelgroepen benoemd die de komende periode extra aandacht krijgen binnen ons beleid en/of projecten. Het verschilt per maker, per project, per programma en per onderwerp welke (nieuwe) doelgroepen, partners en makers je kunt en wilt bereiken, en de manier waarop dat gebeurt. Hierin gaan we meer maatwerk voeren. Op basis van voortschrijdend inzicht en resultaten van (expert)sessies kunnen aanpassingen en aanvullingen gedaan worden. Zowel de directie als het hoofd impactprogramma's volgen het programma Inclusief Leiderschap bij de Academie voor Cultuurmanagement.

Personeelsbezetting en organisatie

Op 31 december 2019 had de stichting een personeelsbezetting van 8,2 fte. De organisatie van Stichting de Wintertuin bestaat uit drie lagen. Ten eerste de directeur/bestuurder, die de dagelijkse leiding van de stichting vormt. Deze wordt, conform de Code Cultural Governance, gecontroleerd en geadviseerd door de Raad van Toezicht. De directie wordt ondersteund door een kernteam van afdelingshoofden.

RAAD VAN TOEZICHT

Controle en advies. Minimaal twee jaarlijkse bijeenkomsten met het bestuur, waarin jaarcijfers worden vastgesteld en de inhoudelijke koers wordt voorgelegd.

ZITTING

- Sef Maessen
- Rento Zoutman
- Willem Hillenius

In 2019 is Rento Zoutman uitgetreden als commissaris. Per 1 januari 2020 zijn Shafie Arab en Sharon de Randamie toegetreden tot de Raad van Toezicht.

BESTUUR

Dagelijkse leiding, belast met de uitvoering van de dagelijkse financiële en artistieke doelstellingen.

- Frank Tazelaar, algemeen directeur/bestuurder
- Eve Hopkins, bestuurder

HOOFDEN MET MANAGEMENTTAKEN

- Monique Warnier, (tot november 2019) hoofd programma's en festivals, budgetbewaking
- Kim van Kaam, hoofd talentontwikkeling, personeel
- Noortje Kessels, hoofd impact, fondsenwerving

HOOFDEN

- Dennis Gaens, (tot oktober 2019) hoofd publicaties
- Nine Hoog Antink, hoofd bureau
- Lisanne Boomkamp, hoofd publiciteit

REDACTIE & PRODUCTIE

- Myrna Eppings
- Laurens van de Linde
- Elke Decates
- Tom Verstappen
- Manouk Miltenburg

PUBLICITEIT & VORMGEVING

- Jos Lenkens
- Roos Muis
- Nikkie Jessen
- Jolijn Ceelen

UITVOERING ARTISTIEK BELEIDSPLAN

Wintertuin richtte zich in het jaar 2019 op het uitvoeren van het beleidsplan 2017-2020. In dit beleidsplan wordt de missie van Wintertuin als volgt omschreven:

> Wintertuin maakt literaire manifestaties en programma's van hoog niveau. De activiteiten brengen verbindingen tot stand tussen lezers en schrijvers; tussen literatuur en andere kunstdisciplines; tussen innovatie en mainstream; en tussen artistieke en maatschappelijke thema's.

De Wintertuinmanifestaties en programma's gedurende de periode 2017-2020:

- signaleren en bevragen actuele ontwikkelingen in de literaire cultuur;
  In de manifestaties wordt nauw samengewerkt met de Letterenfaculteit van de Radboud Universiteit en met de faculteit Art&Design van ArtEZ hogeschool voor de kunsten. In deze partnerverbanden organiseert Wintertuin masterclasses, expertmeetings en debatten. We streven er zodoende naar de literaire competentie van het publiek te versterken. Onze festivals zijn een podium voor onderzoek en een ontmoetingsplaats voor makers, publiek, wetenschappers en professionals uit het literair-culturele veld.

- dragen bij aan de diversiteit van het literaire aanbod in Nederland;
  De manifestaties bieden veel ruimte voor de meer kwetsbare genres als de poëzie, de theatertekst, de essayistiek en voor cross-overs daartussen. Nieuwe makers en minder bij het grote publiek bekende auteurs, krijgen in de programmering en de marketing de ruime aandacht die ook de optredens van publiekstrekkers ontvangen. Het initiëren van producties en het bieden van een podium voor actuele ontwikkelingen draagt bij aan genre- en disciplinevermenging.

- hebben een landelijke uitstraling en trekken een groot, divers samengesteld publiek;
  De manifestaties zijn erop gericht ruime landelijke media-aandacht voor de inhoudelijke programmering te genereren, wat bijdraagt aan een groot en divers publieksbereik, afkomstig uit verschillende delen van het land. Wintertuin heeft diverse mediapartners, waaronder dagblad *Trouw*, CJP en *Vrij Nederland*. Ook weten we voor elke festivaleditie ruimte te vinden in populaire radio- en tv-programma's als 3fm, *DWDD* en Radio 1.

- zijn sterk geworteld in de culturele omgeving van de steden Nijmegen en Arnhem.
  De Wintertuinmanifestaties worden samengesteld in nauw overleg met de podia, instellingen, initiatieven en makers in de stedelijke omgeving van Nijmegen en Arnhem en het nabije achterland (Ruhrgebied, Brabant, Limburg). De manifestaties zijn daarmee een belangrijk platform voor de samenkomst van verschillende publieksgroepen en uiteenlopende disciplines.

Met dit verslag concludeert bestuur en raad van toezicht dat Wintertuin in 2019 de doelstellingen uit het beleidsplan heeft gehaald. De samenwerking met de hierboven omschreven partners was intensief en productief, het programma-aanbod van onze festivals werd goed ontvangen en de landelijke uitstraling in verslaggeving van pers en deelname van partners stemde tot tevredenheid. Tot slot zien we dat onze activiteiten door een groot publiek worden bezocht.

Nijmegen, 30 maart 2020

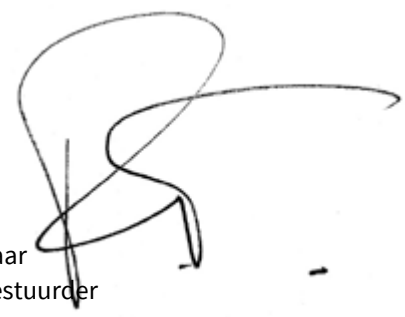

Frank Tazelaar
directeur-bestuurder

FESTIVALS & EVENEMENTEN

WINTERTUINFESTIVAL
Uitgesproken verhalen
Programma's: 38

Van woensdag 27 t/m zaterdag 30 november 2019 vond in Nijmegen de 24e editie van het Wintertuinfestival plaats: een meerdaagse literatuurfestival op het snijvlak van de maatschappij en kunsten. Bezoekers en artiesten reisden naar Nijmegen af voor vier dagen publieksprogramma met workshops, performances, interviews, lezingen, literaire en muzikale optredens. Met fictie als gids navigeert het Wintertuinfestival door onze tijd. Samen met de curatoren, schrijvers, artiesten, wetenschappers, makers en publiek proberen we de wereld te lezen en te bevragen. Elk jaar kiezen we een festivalthema. Dit jaar was dat het begrip 'gastvrijheid'. Aanleiding voor dit thema was een interview van Ali Smith op Passa Porta. Daarin refereert de schrijver aan een gesprek met kunstenaar John Berger en zijn idee over wat kunst en de kunstenaar beoogt te doen. John Berger antwoordt na een lange stilte met de zin: 'Ik heb nagedacht over de verantwoordelijkheid van de verhalenverteller voor gastvrijheid.' Ali Smith schreef hierover:

> 'Dan denk je: goed, wat betekent dat? Het betekent dat in het proces van het vertellen van wat dan ook, en het luisteren naar wat dan ook, naar wie dan ook, er een vraag van 'welkom' in verscholen zit. Er is een vraag van gastvrijheid, van naast iemand zitten met een luisterend oor, een open geest, en een uitwisseling – zelfs in het luisteren is er een uitwisseling. Dat is het meest menselijke wat we kunnen doen. Dat is hoe we overleven. Het menselijke vindt plaats, de verbinding vindt plaats, want taal is verbinding. Dat is wat taal is: het verbindt.'

Welke verhalen zijn verwelkomend? Welke stemmen geef je aandacht? Wat is de rol van literatuur als het aankomt op het bieden van ruimte aan anderen? Het Wintertuinfestival 2019 onderzocht de gastvrijheid binnen kunst en de verantwoordelijkheid van de kunstenaar voor die gastvrijheid. Aan de hand van verschillende thematische invalshoeken, zoals de in- en exclusiviteit van taal, de rol van het lichaam, de gastvrijheid van Europa, en kunst als aanklacht in hedendaagse sociaal-realistische literatuur, maakten de programmaredactie samen met externe festivalcuratoren verschillende publieksprogramma's.

Clarice Gargard was voor het festival in 2019 writer-in-residence. In haar diverse rollen - als journalist, columnist bij de *NRC*, programmamaker en als VN-Vrouwenvertegenwoordiger, schept Gargard ruimte voor een diversiteit aan geluiden. Als writer-in-residence trad ze op meerdere momenten in het festival op als en liet een belangrijk, kritisch licht schijnen op het festivalthema.

Het festival ging van start op woensdag met een grote festivaleditie van ons leesbevorderingsproject Lezen met de Sterren, waarin middelbare scholieren een vooraf geselecteerd boek gaan lezen en hierover in gesprek gaan met elkaar en met de schrijver. Tijdens Lezen met de Sterren stond het boek *Concept M* van Aafke Romeijn centraal. Eerst werd in kleine groepjes het boek besproken onder begeleiding van vrijwilligers. Vervolgens vond er een plenair deel plaats in de Bibliotheek Mariënburg waar de auteur werd geïnterviewd door schrijver en muzikant Koen Frijns. Onderwerpen die ter sprake kwamen waren onder andere het ontstaan van het idee van het boek (een droom van Aafke Romeijn), het (Twitter)activisme van de auteur en de daarmee gepaarde (doods)bedreigingen aan haar adres, en hoe haar mentale gezondheid (depressies en een angststoornis) haar schrijfproces beïnvloedde en vice versa. Tijdens dit interview was er ook ruimte voor vragen vanuit de zaal. De middelbare scholieren maakten hier veelvuldig gebruik van. Aan het einde van het interview werd door Romeijn de beste vraag gekozen. Ze koos voor een vraag die ging over het fluïde standpunt van de hoofdpersoon van *Concept M* in de discussie over kleurloosheid. Het programma vond in de middag nogmaals plaats met andere leerlingen. Zo werden scholieren van drie verschillende middelbare scholen (Dominicus College, Kristallis, NSG) bereikt. Lezen met de Sterren werd georganiseerd in samenwerking met Bibliotheek Gelderland Zuid.

In de avond vond een kroegcollege van Liedeke Plate plaats in Café 't Haantje in Nijmegen-Oost. Met een biertje in de hand luisterde het publiek naar een openingsvoordracht van Clarice Gargard. Schrijver Eline van Wieren droeg een persoonlijk verhaal voor uit haar publicatie *Dik is geen emotie*. Na de pauze hield hoogleraar Liedeke Plate (Cultuur en inclusiviteit) een bevlogen college over de verhouding tussen de gast enerzijds en de gastheer/-vrouw anderzijds. Aan de hand van voorbeelden

uit de wereldliteratuur, van de Odyssee tot recente romans of literaire projecten, zoals het Britse *Refugees Tales*, werd met het aanwezige publiek gesproken over het verschil tussen inclusiviteit en gastvrijheid, en welke rol de schrijver inneemt in het ruimte maken voor andere perspectieven. Het kroegcollege werd georganiseerd in samenwerking met studievereniging KNUS (Algemene Cultuurwetenschappen).

Op donderdag 28 november hielden we programma op de campus van de Radboud Universiteit, waar we festivalprogramma's organiseerden samen met de opleiding Literair Bedrijf en Cultuur op de Campus.

Tijdens het debat over gastvrijheid in de middag stond de rol van literatuur bij het bieden van ruimte aan anderen centraal. Clarice Gargard, boekhandelaar Marischka Verbeek, literatuurwetenschapper Frederik Van Dam en Frank Tazelaar (directeur De Nieuwe Oost Wintertuin, hoofd ArtEZ Creative Writing) gingen met elkaar in gesprek. Liedeke Plate leidde het gesprek. Conclusie van het gesprek was dat het literaire veld (de schrijver, de programmamaker, de uitgever, de agent, de boekhandel, de academicus etc.) ondanks de gevestigde top en de bestaande economie zijn best moet doen om verandering teweeg te brengen als het aankomt op inclusiviteit. Deze verandering komt bijvoorbeeld terug in de bronnen die aangehaald worden, de namen die geprogrammeerd worden, het beleid dat gevoerd wordt en de boeken die getoond worden. Soms kosten deze acties meer tijd of geld, maar het is belangrijk dat ze toch plaatsvinden. Voor schrijvers kwam echter nog een ander punt naar boven tijdens het debat: het is belangrijk dat zij trouw blijven aan hun eigen kunstenaarschap en zich niet door anderen laten vertellen wat zij wel en niet "mogen". Dit programma werd georganiseerd in samenwerking met SCARAB (Studying Cultural infrastructure and Reception Across Borders) en de master Literair Bedrijf.

In het uitverkochte campuscollege in de avond sprak Dennis Storm (schrijver van *DIT. Do it together* en *Weg ermee*, voormalig BNN presentator) het publiek — met name studenten — toe over minimalistisch leven en de daarbij horende veranderingen in de keuzes die hij maakte in zijn leven, en waarom we deze eigenlijk allemaal zouden moeten maken. Zijn college begon met drie tips om minimalistischer te leven. Hierna vertelde Dennis over de huidige klimaattoestand en zijn levensstijl en redenen hierachter. De essentie van minimalisme was volgens Dennis op alles toepasbaar. Denk aan kleding, spullen, boodschappen, maar bijvoorbeeld ook het indelen van je agenda. Het gaat volgens Dennis daarbij niet om het hoe, maar om het waarom je iets doet. Na zijn college beantwoorde Dennis nog enkele kritische vragen vanuit het publiek.

Op vrijdag 29 november gaf dichter, docent en vertaler Alfred Schaffer een workshop op kantoor van Wintertuin. Schaffer, die in Kaapstad woont, vertelde de ca. 20 aanwezige deelnemers over zijn loopbaan als schrijver en redacteur, zijn bundels, de verschillen tussen Nederland en Zuid-Afrika in het algemeen en op het gebied van literatuur. Daarnaast wilde hij ook graag ervaringen uitwisselen met de aanwezige schrijvers, die hij tussen zijn eigen anekdotes door vragen stelde over hun beroepspraktijk, of wat ze bijvoorbeeld vonden van de opkomst van egodocumenten. Na de lunch gingen de toehoorders zelf aan de slag met het vertalen van een zestal Zuid-Afrikaanse gedichten, en werd de middag afgesloten met een borrel.

De vrijdagavond stond in het teken van de documentaire 'De waarheid over mijn vader' van Clarice Gargard, die in september een Gouden Kalf won voor beste documentaire op het Nederlands Film Festival. In filmhuis O42 konden bezoekers de indrukwekkende film zien over hoe Clarice uitzoekt wie haar vader, haar held, precies was tijdens de burgeroorlog in de jaren '90 in Liberia. Na de film vond een nagesprek plaats in de foyer geleid door schrijver Nikki Dekker, waar Clarice verder toelichtte hoe de documentaire tot stand was gekomen, de connectie met haar recente boek *Drakendochter*, en ze vragen uit het publiek beantwoordde.

Op zaterdagmiddag 30 november werd in experimenteel kunsthuis Extrapool de tweede editie van First Person magazine gelanceerd, een (online) platform voor queer schrijvers, kunstenaars en lezers. De middag werd gepresenteerd door oprichter van het magazine en Creative Writing alumnus Lot Veelenturf. Er waren indrukwekkende voordrachten van schrijvers Pelumi Adejumo en Christiaan Lomans, die ook in het magazine te vinden zijn. Tussendoor was er een interview met Marisa Miller, die zwanger is, maar zich niet identificeert als vrouw. Miller benoemde welke moeilijkheden daar bij komen kijken. De presentatie werd afgesloten met een gesprek tussen Lot en theaterregisseur Merit Vessies, die hun favoriete serie *Pose* bespraken. Na afloop waren beide edities van het magazine te koop en kon iedereen geïnspireerd door naar het Wintertuinfestival in Doornroosje.

's Avonds beleefde het festival haar hoogtepunt in programmering in de zalen, cafés en backstage van poptempel Doornroosje. In de rode zaal startten we met een openingsvoordracht door Clarice Gargard over haar ervaringen met gastvrijheid in Nederland als jonge migrant. De opening werd gevolgd door een levendig en veelbesproken gesprek tussen Ilja Leonard Pfeijffer en Els Moors over de gastvrijheid in Europa aan de hand van Pfeijffers' bestseller *Grand Hotel Europa.*

Schrijver Alma Mathijsen ging in gesprek met schrijver (en haar oud-docent) Thomas Verbogt over het schrijven als ambacht en de rol van engagement. De performance Opgepoetst stond in verschillende blokken in beide zalen. Voor deze cross-over podiumpresentatie werden schrijvers aan hiphoppers, waarna hiphopteksten worden bewerkt tot nieuw literair werk, en literaire teksten tot nieuwe hiphopnummers. Dit resulteerde vanavond in drie duoperformances: met rapper Raw Roets en schrijver Yentl van Stokkum, NESS (hiphop-collectief DFG) en schrijver Lisa Weeda, rapper Gianski en Vlaamse schrijver Carmien Michels en verhalenverteller en beatmaker MaxiMilli en schrijver Elske van Lonkhuyzen. Aan het eind van de avond ging Babs Gons in het minicollege *Luid en Rebels* in gesprek met spoken wordartiesten Naomi Veldwijk, Onias Landveld en Sjaan Flikweert over de rol, functie en geschiedenis van het genre. Verder waren er voordrachten van schrijvers Alfred Schaffer en Erik Jan Harmens, die beiden op hun eigen manier de breed- en openheid van taal op virtuoze wijze verkennen.

Waar in de rode zaal de meer bekende namen stonden, bood de paarse zaal het podium aan de grote namen van morgen. In het programma De Grote Beloftes presenteerden Max Hermens en Merel van Slobbe hun spiksplinternieuwe chapbooks, een literaire proeve van het kunnen van de schrijver (vergelijkbaar met wat een ep voor een muzikant is). Voor de presentatie van zijn chapbook *Toch zonken ze niet* (2019) nam Max zijn publiek mee naar het dorp waar hij vanaf zijn zesde is opgegroeid: Siebengewald in Noord-Limburg. Hier werd in 1996 de grootste illegale wietplantage van Nederland opgerold en vormden drugs en werkeloosheid onder jongeren een groot probleem. Geïnspireerd door negentiende-eeuwse literatoren als Mark Twain en Henry David Thoreau nam hij het publiek mee in de belevenissen van jongeren uit lagere milieus op het platteland. Op andere wijze liet ook Merel de vorm van haar presentatie aansluiten op haar thematiek. Zij werd tijdens de voordracht van haar gedichten uit *Aan de rand van een lichaam* vergezeld door een danseres. Deze vorm versterkte het inhoudelijke thema van lichamelijkheid, identiteit en gender, dat een grote rol speelt in haar chapbook, en maakte Merels voordracht tot een intieme ervaring.

Na de boekpresentatie vond de première plaats van de multidisciplinaire performance 'Ode aan de betekenis', een parafrasering van het werk van dichter H.H. Ter Balkt door jonge makers, als ode aan het veelzijdige en actuele nalatenschap van de onnavolgbare dichter. Vertrekkend vanuit vier gedichten van Ter Balkt maakten schrijvers Nikki Dekker en Pelumi Adejumo, muzikant Jan Klug en beeldend kunstenaar Caz Elegie onder regie van Merit Vessies een spectaculaire voorstelling.

De Vlaamse hitsensatie Brihang balanceerde tijdens zijn performance tussen *spoken word,* rap en poëzie, begeleid door aanstekelijke beats van zijn dj.

In het drukbezochte café van Doornroosje stonden kleinere programma's, zoals de presentatie van het nieuwe nummer van literair tijdschrift Op Ruwe Planken en een voordracht van Mia Lodder (winnaar Kunstbende 2019). Curator Jantine Wijnja maakte voor het festival het programma De Grote Interactieve Associatie-show, een onderzoek naar gastvrijheid in Nederland, gegoten in een publieksparticipatieprogramma rondom de vraag hoe gastvrij ben je, en waarom zou je dat zijn? Verder was er muziek van The Avonden (Nederlandstalige band rondom Marc van der Holst, wiens laatste album door de *Volkskrant* werd uitgeroepen tot beste Nederlandstalige album van 2018). Marc trad later op de avond op met Gerjon Gijsbers op de vide van het café met de absurdistische performance 'Wachten op Godot', met handpoppen van The Muppet Show. Grafisch ontwerper Jolijn Ceelen maakte gedurende de avond live illustraties om het festival en haar bezoekers in beeld vast te leggen. Dit resulteerde in een collage in het café die gedurende de avond tot stand kwam. Veel mensen maakte gebruik van Jolijns uitnodiging tot aanvullen rondom de vraag: Wat is gastvrijheid voor jou?

Ook waren er programma's buiten de zalen om: zo konden bezoekers in drie rondes mee backstage om op verschillende plekken, zoals de kleedkamers voor artiesten en de loading dock, performances, workshops of presentaties bij te wonen. Het publiek kon zich inschrijven voor De Grote Bubbelshow, een audio-monoloog waarin schrijver, theater- en radiomaker Corinne Heyrman verschillende mensen met uiteenlopende meningen over gastvrijheid aan het woord liet. Studenten van de master Literair Bedrijf van de Radboud Universiteit kregen in aanloop naar het festival de opdracht een literair programma te maken rondom het festivalthema. In een van de kleedkamers ging schrijver Martin Rombouts vanuit zijn eigen ervaring als kunstenaar samen met het publiek op zoek naar onderlinge gemeenschappelijkheden van gastvrijheid en de verschillende manieren waarop bezoekers gastvrijheid ervaren, zowel ontvangend als als ontvanger.

In de loading dock was de intieme performance *Hallo* te zien, van schrijvers Christiaan Lomans en Marieke Polderdijk. Een performance in tekst, beeld en klank waarvoor Christiaan en Marieke op rituele wijze hun eigen lichaam, dat van elkaar en dat van het publiek begroeten.

In het Wintertuinkantoor, op een steenworp afstand van Doornroosje, kon men luisteren naar voordrachten van deelnemers van de Stille Stemmen Canon, een van onze impactprogramma's waarin we luisteren naar andere stemmen,

stemmen die weinig ruimte innemen in het publieke debat en op culturele podia. Hiervoor zetten we de expertise en vaardigheden van jonge, professionele schrijvers in om aan de hand van gedeelde, alledaagse thema's de stem van anderen te vinden, universele verhalen op te halen en te delen met het publiek. Schrijvers Koen Frijns en Marjolein Takman haalden voor het festival de verhalen op van bewoners van het belastingkantoor, dat nu dienst doet als sociale huisvesting. Na het luisteren van de verhalen van de stemmen, in een van de gevallen voorgedragen door de deelnemer zelf, ging het publiek samen met de stemmen en de schrijvers in gesprek over hun verhaal.

Een ander programma waarin er een podium werd geboden aan de minder gehoorde stem, was met de presentatie van de Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers. Deze schrijfwerkplaats is een reeks van creative writing lessen voor volwassen NT2-leerlingen gericht op artistieke expressie in het Nederlands, ter aanvulling op hun reguliere taallessen. De Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers vindt plaats in openbare bibliotheken, waar professionele, jonge schrijvers nieuwkomers begeleiden bij het schrijven van verhalen, gedichten en columns in het Nederlands. Fatih Taskesen, Ghiath Ghanem, Nazir Shikh Ahmad, Raafat Monther, Taer Hudafa en Tedros Solomon schreven en herschreven hun verhalen, gedichten en columns onder begeleiding van schrijver Marjolein Visser. De beste teksten uit deze Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers zijn samengebracht in de indrukwekkende bundel *Geen plaats voor Steen: verhalen en gedichten uit landen in oorlog*, die in Doornroosje werd gepresenteerd. In een huiskamersetting in een van de kleedkamers werd het project gepresenteerd aan bezoekers, vertelden enkele deelnemers over het proces en droegen ze hun eigen teksten voor.

In de voormalige rookruimtes van het poppodia op de vide kon het publiek op diverse momenten in de avond aanschuiven bij de literaire talkshow van Lars Meijer en Tim Bongaerts (YouTubekanaal Poëzie & Pils). Clarice Gargard, Erik Jan Harmens en Alfred Schaffer schoven aan. Lisa Huissoon, winnaar van de in juni uitgereikte Nieuwe Types Afstudeerprijs voor het beste afstudeerwerk aan een Nederlandstalige schrijfopleiding, droeg voor uit haar winnende tekst *Alle mensen die ik ken*, een poëtisch archief in boekvorm van (letterlijk) alle mensen die ze kent, van (ex)geliefdes tot vage kennissen.

In de hal tenslotte waren diverse stands, kon men boeken kopen en laten signeren door hun favoriete schrijvers en kon men luisteren naar één-op-één voordrachten van studenten Creative Writing, om vervolgens met ze in gesprek te gaan. De avond sloot knallend af met een optreden van BOYBAND (de literaire boyband) in de paarse zaal.

Gedurende de festivalweek kon men de indrukwekkende virtual reality-installatie *ROZSYPNE* bezoeken, waarin de bezoeker wordt meegevoerd in het verhaal de bejaarde Oekraïense Nina, in het midden van de MH17-ramp.

In aanloop naar het festival organiseerden we diverse acties en campagnes om het festival onder de aandacht te brengen en nieuwe namen te teasen. Zo werd het festivalbeeld van een open deur in levensgroot formaat gemaakt en in de stadsbibliotheek gezet, met de vraag hoe bezoekers 'gastvrijheid' ervaren. Het beste antwoord won een speciale VIP-kaart voor het festival. Op het digitaal literair tijdschrift van Wintertuin, Notulen van het Onzichtbare, verschenen diverse teaserpublicaties, waaronder bijdragen voor het project Ode aan de Betekenis, een briefwisseling tussen Max en Merel en nieuwe teksten van Sytske van Koeveringe, Nicole Kaandorp, Martin Rombouts en Fiep van Bodegom waarbij ze verschillende schijnvanzelfsprekendheden die tolerantie met zich meebrengen onder de loep legden.

Om het festival en het thema onder de aandacht te brengen werd een uitgebreide publiciteitscampagne gestart waarin we werkten met een herkenbaar beeld: een deur die openstaat. Dit beeld werd verder doorgetrokken in een programmaboekje, diverse posters en affiches, boekenleggers, flyers, stickers en bierviltjes die in Nijmegen, omliggende dorpen en de grote steden werden verspreid. Naast de curatoren werkten we voor het Wintertuinfestival 2019 samen met de volgende organisaties (in locaties, programma en/of publiciteit): Doornroosje, Cultuur op de Campus, Bibliotheek Gelderland-Zuid, ArtEZ, Dekker vd Vegt, Kunstbende, Radboud Universiteit, Op Ruwe Planken, Besiendershuis, KNUS, masteropleiding Literair Bedrijf, Café 't Haantje en CELA.

Vooraankondigingen/cultuurtips verschenen onder andere in *NRC Handelsblad*, *ELLE*, NS *RailTV* en *Spoor*. Uitgebreidere verslagen en reportages waren te vinden in *ANS* (Algemeen Nijmeegs Studentenblad), *Boekblad*, een interview met Clarice en een met Max, Merel en Christiaan in *De Gelderlander*, *Vooys,* Tijdschrift *Ei*, BNR nieuwsradio en een uitgebreide spread over BOYBAND in *Algemeen Dagblad*. Voorpublicaties van de chapbooks verschenen op *hard//hoofd*.

"Met de bijzondere programmering had het niet misstaan een aantal van de kort geprogrammeerde sprekers langer een podium te gunnen. Daarentegen is de keuze om jong talent, zoals in het geval van de chapbookpresentaties, wel meer podiumtijd te gunnen iets wat enkel geapplaudisseerd kan worden, evenals de gevarieerde oriëntering van het festival waarbij veel facetten van het woord gerepresenteerd werden: van hiphop tot poëzie en van interviews tot performances en literaire (boy)bands."

– Vooys

NIEUWE TYPES

Festival voor nieuwe literatuur
Aantal programma's: 16

Van 27 juni tot en met 29 juni 2019 vond in de Arnhemse binnenstad het literair festival Nieuwe Types plaats. Het driedaagse festival stond dit jaar opnieuw in het teken van nieuwe schrijvers, nieuwe verhalen en nieuwe vertelvormen.

In aanloop naar het Nieuwe Types festival organiseerden we in boekhandel Hijman Ongerijmd het programma Club Debuut, een leesclub waarin beloftevolle literaire debuten gelezen worden en het lezerspubliek vervolgens samen met de debutant in gesprek gaat over het boek en het schrijverschap. Centraal tijdens Nieuwe Types stond het debuut *Bokman* van Dean Bowen. De leesclub werd geleid door schrijver Erik Jan Harmens. Hij ging met Bowen en de bezoekers in gesprek over deze bijzondere bundel, die werd genomineerd voor de C. Buddingh-prijs 2018. Schrijver Marjolein Takman was de secretaris van dienst en droeg aan het einde van de sessie haar literaire notulen van het gesprek voor.

Met het programma 'Mag ik? Moet ik? Waarom zou ik?' openden de eerstejaarsstudenten van de opleiding ArtEZ Creative Writing op donderdagavond het festival in festivalcentrum Theater aan de Rijn. Waarom schrijft en leest de huidige generatie? De eerstejaarsstudenten besteedden tijdens een avondvullend programma aandacht aan de status van het boek, de morele verantwoordelijkheid van de schrijver en de functie van noodzaak. Aan de hand van gesprekken, voordrachten en performances namen ze het publiek mee in de zoektocht naar de positie die de schrijver en het boek in het huidige literaire landschap kan innemen. De avond werd geopend door schrijver en dichter Joost Oomen die op energieke wijze humorvolle gedichten voordroeg. Vervolgens gingen de studenten in gesprek met Sayonara Stutgard van uitgeverij Chaos, de eerste feministische uitgeverij sinds dertig jaar. In het interview vertelde Stutgard over de verantwoordelijkheid die zij als uitgeverij voelen om ruimte te maken voor het geluid van literaire stemmen die vaak ongehoord worden en zo de literaire wereld inclusiever te maken. Bregje Hofstede droeg voor uit haar roman *Drift* en werd bevraagd over haar motivaties en haar positie als schrijver. Alma Mathijsen droeg voor uit haar roman *Vergeet de meisjes* en werd daarna samen met Joost op het podium uitgenodigd voor een dubbelinterview over wat hen als schrijver drijft en de morele verantwoordelijkheid die zij als schrijvers wel of niet voelen. Student Creative Writing Jesse Gunsing besloot de avond met literaire notulen, die hij tijdens het programma had geschreven.

Op de vrijdagmiddag vond in de bovenzaal van Boekhandel Hijman Ongerijmd een schrijversgesprek plaats met schrijver, jurist en columnist Maxim Februari. Naar aanleiding van door Februari meegebrachte voorbeelden kwam de vraag ter sprake hoe schrijvers aanwezig kunnen zijn in hun tekst. Via hun stem of via hun autobiografie? En kan een schrijver ook afwezig zijn in de tekst?

Vervolgens vond er in de namiddag De Schrijfopdracht plaats, een live podcastopname waarin schrijvers vertellen over de belangrijkste les die ze geleerd hebben en daar een schrijfopdracht aan verbinden. Dennis Gaens ging in gesprek met schrijvers Maartje Wortel (alumnus Gerrit Rietveld Academie Beeld en Taal), Corinne Heyrman (alumnus Koninklijk Conservatorium Antwerpen Woordkunst) en Martin Rombouts (alumnus ArtEZ Creative Writing) over het schrijverschap en in hoeverre schrijven überhaupt te leren is.

Vrijdagavond was de grote festivalavond van Nieuwe Types. In beide zalen van Theater aan de Rijn, buiten en in de backstage was er programma. De avond werd geopend door Maxim Februari die zijn reflectie op de 'Staat van het verhaal' voorlas; een bergrede over de ontwikkelingen in de wereld van de literatuur, de journalistiek en het gesproken woord. Wij vroegen Februari voor de 'Staat van het verhaal' vanwege zijn cultuurkritische blik (op taalgebruik en op literair meesterschap) die naar voren komt in zijn columns.

Na de opening werd de vijfde Nieuwe Types Afstudeerprijs uitgereikt, een jaarlijks prijs voor het beste literaire eindwerk van een Nederlandse of Vlaamse schrijfopleiding. Dit jaar won Lisa Huissoon, vierdejaars Creative Writing ArtEZ. Haar winnende tekst *Alle mensen die ik ken* is een poëtisch archief in boekvorm van alle mensen die ze kent – waarin hun namen gekoppeld worden aan relaties, locaties en associaties. ArtEZ Creative Writing-student Lot Veelenturf ontving voor het First Person Platform een speciale vermelding. De onafhankelijke jury werd gevormd door Persis Bekkering (*De Volkskrant*-recensent en schrijver), Ellen van Tichelt (deBuren) en Jibbe Willems (theaterauteur).

Jong talent uit het Slow Writing Lab (een ontwikkeltraject van het Nederlands Letterenfonds en de schrijfopleidingen in Nederland en Vlaanderen) presenteerde het resultaat van een jaar lang creatief onderzoek doen naar een voor hun ontwikkeling relevant onderwerp of thema, onder intensieve coaching van hun literaire voorbeelden. Martin Rombouts, Roos Marijn Peperkamp en Jasper Albinus presenteerden hun werk in de bovenzaal, later op de avond presenteerde Siham Amghar, Munganyende Hélène Christelle, Marlies Rijneveld en Diede Al hun resultaten in de benedenzaal. Het werk van Rafaëlle Kwakkel en Selin Kuşçu was vertegenwoordigd in de vorm van installaties die in de foyer van Theater aan de Rijn stonden.

In de voorstelling *Golflengte* werd het onderzoek van zeven jonge makers getoond. Deze productie is een samenwerking tussen Oorzaken en ZINK. De makers (Arno Boey, Nikki Dekker, Anna Dupon, Carlijne Hertog, Laurens van de Linde, Yelena Schmitz en Yentl van Stokkum) onderzochten ieder vanuit hun eigen expertise – als muzikant, performer, schrijver en/of radiomaker – hun relatie tot relaties: tussen mensen, tussen publiek en performer, tussen maker en onderwerp. Met een afwisselende, integere voorstelling als resultaat.

In de 'Grote-Niet-Te-Missen-Schrijvers-Van-Morgen-Carrousel' presenteerden studenten van verschillende Nederlandse en Vlaamse schrijfopleidingen zich aan het grote publiek. Yelena Schmitz, Arno Boey, Kato Vanackere (Woordkunst Koninklijk Conservatorium Antwerpen), Wietske Joan, Have Ozbas, Meike Legene (Beeld en Taal Gerrit Rietveld Academie), Eline van Herreweghen (Schrijven RITCS), Rosanna ten Have, Lisanne Didi Onderwater (Creative Writing ArtEZ), Vera Morina en Julia ter Veld (Writing for Performance HKU) droegen in carrouselvorm voor uit eigen werk.

Er was niet alleen aandacht voor aanstormend talent, maar ook ruimte voor afgestudeerden van schrijfopleidingen, die inmiddels flink aan de weg timmeren. Zo vonden er voordrachten plaats van Maartje Wortel (Beeld en Taal), die voorlas uit haar nieuwste roman *Dennie is een ster*, Corinne Heyrman (Woordkunst), die op een tribune buiten voor het theater met mensen in gesprek ging over kijken als onderdeel van een performance, en Koen Frijns (Creative Writing), die samen met Ruben den Brok onder de naam Frino de avond afsloot met liedjes van hun ep *Nestgeur.* De festivalavond werd besloten met een feestelijke afterparty.

Op zaterdagavond werd Nieuwe Types in Huis Oostpool afgesloten met *Nieuw Goed*, de afstudeeravond van de vierde lichting van Creative Writing ArtEZ. Studenten Robin Barry, Lisa Huissoon, Willemijn Kranendonk, Ravi Ram, Marieke Polderdijk, Lot Veelenturf en Merit Vessies presenteerden voor een uitverkocht theater hun afstudeerwerk, een mix van proza, poëzie, visuals, theatertekst en muziektheater. Na afloop was er gelegenheid om de afstudeerwerken te kopen en ze door de auteurs te laten signeren.

Tijdens de festivaldagen konden bezoekers deelnemen aan ROZSYPNE, een Virtual Reality-installatie van Studio ZZZAP en schrijver Lisa Weeda. Op 27, 28 en 29 juni stond de installatie in Theater aan de Rijn en konden bezoekers zich online inschrijven voor een tijdslot.

Nieuwe Types 2019 bood een podium aan zo'n 70 talentvolle jonge makers, die het publiek een veelheid aan literaire verschijningsvormen toonden. Dit resulteerde in een divers programma met een hoog inhoudelijk niveau, waar het publiek met veel enthousiasme op reageerde. We waren trots dat Maxim Februari dit jaar de Staat van het verhaal wilde uitspreken, en waren onder de indruk van zijn verhaal. Hij besloot zijn verhaal met: "Fictie, met haar vibrato, en haar gevloek, haar vrijheid, haar drift, is een ingang tot het leven, een manier om het leven aan te kunnen, de maatschappij komt pas daarna aan bod."

Het festival verenigde twee voor ons belangrijke doelen: enerzijds het presenteren van de schrijvers van morgen aan een publiek op een manier die uniek, van hoge kwaliteit en tegelijkertijd laagdrempelig is, en anderzijds het inspireren en ontwikkelen van schrijftalent door hen te verbinden met lezers, met het veld, met collegamakers, en door hun schrijverschap te presenteren aan publiek.

GEDICHTENNACHT

Nacht van de poëzie
Programma's: 9

Aan de vooravond van de Nationale Poëzieweek vindt traditiegetrouw de Nijmeegse Gedichtennacht plaats, een samenwerking tussen Wintertuin, literair tijdschrift *Op Ruwe Planken* en literair festival Onbederf'lijk Vers. Op donderdag 31 januari 2019 presenteerden we een bonte poëtische avond in café Brebl met als titel 'Make Gedichten Not War'. Er waren voordrachten van Erik Jan Harmens (ter vervanging van een zieke Ilja Leonard Pfeijffer), Amal Karam, Femke Zwiep, Yousef Alsarkhi en Isa Altink, en er was muziek van ud-speler Mohanad Ataya. Dichters Wout Waanders en Koen Frijns traden op bij de geïmproviseerde muziek van Christiaan Végh, Thomas Herckenrath en Jelle Crooijmans onder de noemer Talkpoeder.

NIJMEEGS BOEKENFEEST

Literair festival in de Boekenweek voor lezers en schrijvers
Programma's: 23

Op 23 maart 2019 vond in concertgebouw De Vereeniging het Nijmeegs Boekenfeest plaats, met als thema 'de moeder de vrouw', tevens het thema van de landelijke Boekenweek. Schrijvers, wetenschappers, dichters, filosofen en theatermakers reisden af om hun licht over dit thema te laten schijnen.

Stadsdichter Wout Waanders opende in de Concertzaal de avond op poëtische wijze. Vervolgens ging Alma Mathijsen in gesprek met Francine Oomen over vrouwelijkheid, de overgang en hedendaagse taboes in de literatuur. Jan Siebelink, de geschenkschrijver van de Boekenweek 2019, werd door jonge schrijver en illustrator Jelko Arts aan de tand gevoeld over zijn leven en werk, voorafgegaan door een voordracht van Vlaamse schrijver Rebekka de Wit. Lisa Weeda ging in gesprek Marja Pruis en Bregje Hofstede naar aanleiding van *De Feministische Leeslijst*, Pruis' bloemlezing die destijds bij Das Mag verscheen en waaraan Hofstede bijdroeg.

In de bovenzaal droegen Bob Vanden Broeck, Elske van Lonkhuyzen, Alma Mathijsen en Merel van Slobbe voor, was er een performance van Joke van Leeuwen, een interview met historica Els Kloek door Nikki Dekker en een tweegesprek over ouderschap met Hanneke Hendrix en Saskia De Coster onder leiding van Marjolein Visser.

In de foyer van de schouwburg kon men de productie *Ik woon niet meer in het huis, maar het huis woont nog in mij*, bezoeken; een bijzondere audiotour gemaakt door de Vlaamse schrijver Maud Vanhauwaert en student Interaction Design Ibo Ibelings. Met koptelefoon op konden bezoekers meedwalen in de dromen van vijf personages die hun ouderlijk huis verloren, en een zelfgekozen route van voordeur naar slaapkamer lopen.

In de Annazaal bracht politiek filosoof Veronica Vasterling namens Radboud Reflects een ode aan vrouwelijke filosofen, en lieten vier universitair docenten van de Radboud Universiteit hun licht schijnen over de rol van vrouwen in de literatuurgeschiedenis. In het café droegen onder de vlag van literair tijdschrift *Op Ruwe Planken* jonge dichters voor in een slam-vorm, en werd de prijs uitgereikt voor de beste ingezonden ode aan de moeder. Na het reguliere programma vond afsluitend in de hal een op maakt gemaakte performance van Dichters&Drags plaats, waarna onder leiding van dj's HizzL & Schmerig het eindfeest losbarstte.

Inhoudelijk was het een sterk programma, met veel verschillende geluiden over vrouwelijkheid en meer in het algemeen gender in de kunsten en in de samenleving. Het feit dat het woord aan de vrouwen was, maakte dat het een avond werd van en niet óver vrouwen, en een avond over de problematiek rondom dit thema en hoe die te verklaren.

Het Nijmeegs Boekenfeest wordt georganiseerd door Stichting Literaire Activiteiten Nijmegen: De Nieuwe Oost | Wintertuin, Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid, Stadsschouwburg en De Vereeniging, Boekhandel Dekker v.d. Vegt, Faculteit der Letteren RU, Op Ruwe Planken en Radboud Reflects. Onder andere IntoNijmegen, *De Gelderlander*, Ugenda en *Boekblad* besteedden aandacht aan het feest.

> "Lofzangen op moeders, grote vrouwen als inspiratiebron, maar ook hete hangijzers als overgang en interseksualiteit en de nachtzijde van het moederschap komen uitgebreid aan bod op deze Moeder aller Boekenfeesten."
>
> – Ugenda

GROOT OVERIJSSELS BOEKEN & VERHALENBAL

Literair festival in Overijssel voor lezers en schrijvers
Programma's: 14

Overijssel is sinds augustus 2018 vol van verhalen, taal en poëzie. Onder de noemer 'Overijssel Verwoord' organiseerde Wintertuin in samenwerking met Provincie Overijssel en diverse partnerorganisaties een breed scala aan literaire activiteiten in de provincie. Van Zwolle tot Enschede werd het publiek betrokken bij literatuur en taal door middel van schrijfwedstrijden, leesclubs, een dichtersgilde en literaire evenementen. De programma's kwamen samen in een groots feest: het Groot Overijssels Boeken & Verhalenbal, op 28 maart in Odeon, Zwolle.

In aanloop naar dat feest vonden (in navolging op de evenementen in het najaar van 2018) twee grote leesevenementen plaats. Allereerst organiseerden we in Zwolle de slotbijeenkomst van een provinciebrede leesclub onder leiding van Tommy Wieringa. Een kleine 500 lezers in de provincie Overijssel lazen de boeken op de door Wieringa (een – zeker onder leesclubs – veelgelezen schrijver met een persoonlijke band met Overijssel) opgestelde leeslijst, waarna op 16 maart de afgereisde lezers Wieringa zelf aan de tand konden voelen onder leiding van redacteur en interviewer Jasper Henderson.

Daarnaast organiseerden we op twee middelbare scholen in de regio (het Ichtuscollege in Kampen met 150 deelnemende leerlingen en het Carmel College Salland in Raalte met 180 deelnemende leerlingen) het leesbevordingsproject Lezen met de Sterren. De leerlingen lazen het boek *Wanneer de mieren schreeuwen* van Alex Boogers, een schrijver die vanwege zijn schrijverschap, de thematiek in zijn werk en zijn persoonlijkheid erg aansprak bij deze jonge doelgroep. In het boek dient het waargebeurde verhaal van Sedar Soares, een dertienjarige uit Kaapverdië afkomstige jongen die op tragische wijze de dood vindt, als uitgangspunt voor een bespiegeling voor grote thema's als verlies en vergankelijkheid. De scholieren lazen het boek, bespraken het klassikaal en op de dag van de uitvoering gingen ze op school in leesshops met jonge vrijwilligers in gesprek over het boek. Daarnaast bereidden ze vragen voor om aan Alex Boogers te stellen tijdens het de aansluitende interview diezelfde dag. Alex Boogers werd geïnterviewd door Koen Frijns.

Tenslotte vond op 28 maart 2019 het Groot Overijssels Boeken & Verhalenbal plaats, een groots literair festival in Theater Odeon waarin verhalen van de provincie centraal stonden. In verschillende zalen van het theater was er divers literair programma te bezoeken.

Deventer dichter Ellen Deckwitz presenteerde in de Hemminkzaal het hoofdprogramma van de avond, die werd geopend door gedeputeerde van de provincie Overijssel Hester Maij. Schrijver Toon Tellegen bracht een literaire muziekperformance uit de voorstelling *Hemels en Vergeefs* samen met gitarist Corrie van Binsbergen en pianist Albert van Veenendaal. Zanger Ernst Daniël Smid en Twents vlogduo GladJakkers reikten de prijs uit voor de schrijfwedstrijd 'recept voor een goed leven' in het Nederlands en in streektaal, waarna Marjolein Visser met Annejet van der Zijl in gesprek ging. Ten laatste werd in Deventer woonachtige schrijver Özcan Akyol door Jasper Henderson geïnterviewd. Vervolgens reikte Akyol de prijs uit voor de beste light verse-tekst, binnengekomen bij de onder middelbare scholen uitgezette schrijfwedstrijd 'kort&klein', aan de dertienjarige Pascal Afink uit Almelo, die de winnende tekst mocht voordragen op het hoofdpodium. Verspreid over de avond droegen de dichters van het Overijssels Dichtersgilde voor.

In de Bovenbar vond de boekpresentatie van het Verhalenhuis plaats, een verhalenbundel die het resultaat was van de in juni 2018 opgerichte schrijfgroep in een zorginstelling van zorggroep Solis in Deventer. Schrijfbegeleider Gerjon Gijsbers en verschillende schrijvende oudere bewoners van de instelling deelden hun ervaringen. Ook werden de winnaars van de Overijsselse boeken van het jaar (fictie en non-fictie) bekendgemaakt, en werden bezoekers onder leiding van Overijssels verhalenverteller Jack Weijkamp uitgenodigd om op het podium in talkshowsetting 'hun Overijsselse verhaal' te vertellen. In het Papenstraattheater lag de nadruk op literatuur in de brede zin van het woord: de Zwolse kunstenaars van Firma Weijland brachten muziektheater, hiphopper Freez en dichter Helena Hoogenkamp maakten in het programma 'Opgepoetst' adaptaties en vervlechtingen van elkaars werk en brachten die samen ten gehore, en het Zwolse spoken word-, poëzie- en hiphopcollectief PlankenPoëzie sloot de avond in stijl af met voordrachten. In de Rabofoyer cureerde Zwols filosofisch en maatschappelijk platform Club Cele drie programma's over het Boekenweekthema in relatie tot de provincie Overijssel. In de hal werden kunstwerken geëxposeerd die het resultaat waren van een samenwerking tussen ArtEZ-studenten van Creative Writing en Illustration Design, en draaide dj Lenkens plaatjes op de afterparty.

Het Groot Overijssels Boeken & Verhalenbal werd georganiseerd in samenwerking met Rijnbrink Groep, Club Cele, PlankenPoëzie, Schouwburg Odeon, ArtEZ, de Provincie Overijssel en Boekhandel Waanders in de Broeren.

GROOT LETTERFESTIVAL

Festival in zorginstelling voor jong en oud

Aantal programma's: 22

Een feest bomvol bijzondere verhalen: dat was het Groot Letterfestival 2019 in Rotterdam. Het Groot Letterfestival is een bijzonder literatuurevenement dat sinds 2014 tweejaarlijks plaatsvindt in zorginstellingen voor oudere mensen. Schrijvers, dichters en muzikanten treden op in liften, gangen, huiskamers en op diverse andere bijzondere plekken. Behalve gerenommeerde auteurs krijgen talentvolle tachtigplussers een podium voor hun verhalen.

Op zondag 12 mei kwamen (wijk)bewoners van het Jan van der Ploeghuis samen met bezoekers, artiesten en vrijwilligers voor een onvergetelijke Moederdag. Voor alle moeders en kinderen was er gratis taart en de Literaire Tattooshop zette tijdelijke mama-tatoeages. Met unieke voordrachten, een kleurrijk kinderprogramma, heerlijk eten, swingende muziek en nog veel meer was er voor ieder wat wils. Er werd gedanst, geluisterd, gegeten en lang nagepraat. Een bezoeker: 'Na vandaag zie ik er niet zo tegenop om 80 jaar te worden.'

Wijkdichter Otto Behrens, gastvrouw Gerda Havertong en schrijvers Lévi Weemoedt en Özcan Akyol openden het festival dat plaatsvond op twee bijzondere locaties: het Jan van der Ploeghuis en Klooster Oude Noorden (huis van de wijk). Op de stoep tussen de twee festivallocaties konden voorbijgangers gedichten lezen die kinderen uit de wijk speciaal voor Moederdag geschreven hadden. Bewoners heetten festivalpubliek welkom in hun huiskamers en bij Q&A with the Grey vroeg het publiek aan drie eigenzinnige vijfenzeventigplussers tips voor liefde, leven en loopbaan. De tip van Rinia (77 jaar): 'het leven is eigenlijk heel makkelijk, maar we wedden op het verkeerde paard, we denken: wat vinden ze van mij? Terwijl, je moet niet wachten tot iemand van je houdt, je moet van jezelf houden.'

BUITEN ZINNEN

(co-productie i.s.m. Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid en Mensen Zeggen Dingen)
Platform voor beginnend woordkunstenaars
Programma's: 11

buiten zinnen is dé plek voor beginnende woordkunstenaars in Oost-Nederland. Het platform, een samenwerkingsverband tussen de OBGZ, Mensen Zeggen Dingen en Wintertuin, organiseert workshops, podiumavonden en een literair festival.

buiten zinnen vond dit jaar plaats van 10 t/m 13 oktober in Bibliotheek de Mariënburg, Filmhuis LUX en café The Fuzz, met als thema 'je lievelings'. Op 10 oktober vond er een scholierendag plaats in LUX en in de bibliotheek met o.a. Hiphop in je bieb, workshops, filmvertoning en een nagesprek onder leiding van Babs Gons. In de avond vertelden Wout Waanders, Teddy Tops en Max Hermens in café The Fuzz tijdens 'buiten zinnen duikt de kroeg in' over hun favoriete boeken en auteurs. Op vrijdag 11 oktober tijdens 'buiten zinnen op het podium' traden Dean Bowen, Ellen Deckwitz en Thomas Möhlmann op met *Game of Poems*, lieten Opgepoetst-duo Carmien Michels (schrijver) & Gianski (rapper) elkaars bewerkte teksten horen, en waren er voordrachten van Jeroen Antoine, Merel van Slobbe, Marc van der Holst, campusdichter Melissa Ketelaar en stadsdichter van Amsterdam Gershwin Bonevacia. In 'buiten zinnen klimt in de pen' op zaterdag 12 oktober gaf illustrator Floor de Goede (Flo) een workshop illustratie. 's Avonds organiseerden we een speciale editie van het open podium Tapschrift bij 'buiten zinnen aan het woord'.

PRODUCTIES & UITVOERINGEN

WINTERTUINSESSIES

Literaire talkshows door jong talent
Uitvoeringen: 3

Sinds 2016 zijn de Wintertuinsessies een beproefd recept om het literaire klimaat en de talentontwikkeling van schrijvers te stimuleren. Jonge, talentvolle schrijvers presenteren op bijzondere plekken in verschillende steden hun eigen literaire talkshow aan de hand van een thema dat hen bezighoudt. Deze vorm zorgt er aan de ene kant voor dat schrijvers leren werken als programmamaker, interviewer en gastheer en zo ervaring krijgen in het cultureel ondernemerschap. Aan de andere kant krijgt het publiek schrijvers, dichters, muzikanten en kunstenaars te zien en te horen met een grote staat van dienst en een interessant en inspirerend verhaal. Bovendien leren de bezoekers op deze manier een andere kant van de schrijver kennen. In 2019 vonden er drie Wintertuinsessies plaats in Nijmegen en Amsterdam.

Liefde loopt vaak als een rode draad door een mensenleven en wordt in de literatuur op talloze geslaagde en minder geslaagde wijzen verbeeld. Als het om liefde gaat, is bijna iedereen ervaringsdeskundige. Hoe kun je schrijven over deze diepgevoelde, collectieve en toch heel persoonlijke menselijke ervaring? En zijn schrijvers op hun beurt verantwoordelijk voor hoe wij de liefde zien? Gewapend met deze vraag ging Helena Hoogenkamp op 26 februari in De Nieuwe Liefde te Amsterdam in gesprek met schrijvers Peter Verhelst, Mounir Samuel (politicoloog en Midden-Oostencorrespondent), Corine Koole (interviews *De Volkskrant, LINDA.* en *De Morgen*) en schrijver en dichter Radna Fabias. Zij droegen voor uit eigen werk en gingen in op hoe zij de clichés vermijden en hun eigen visie op de liefde verwerken in hun gedichten en romans. Ook werd het publiek gevraagd om mee te zoeken naar de grootste liefdesclichés en hoe die onze romantische verwachtingen vormen.

Op 17 oktober presenteerde schrijver en muzikant Koen Frijns een sessie over nieuwe mannelijkheid in Extrapool. Koen bracht onder het pseudoniem Frino afgelopen zomer de ep *Nestgeur* uit, een verzameling liedjes over de dualiteit van de 'nieuwe man'. Enerzijds zijn er de sterke kroegverhalen over het versieren van vrouwen, het intimideren van andere mannen, de 'doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg'-mentaliteit. Anderzijds wordt dat manbeeld juist op de schop genomen en mag een man zijn kwetsbare kant tonen. Wat is mannelijkheid anno 2019? Koen onderzocht het in zijn Wintertuinsessie samen met psychiater Glenn Helberg, schrijver Christiaan Lomans en muzikant Tim Koehoorn.

De derde sessie vond op 8 november plaats in Galerie Bart met schrijver Jaap Robben, naast zijn succesromans *Birk* en *Zomervacht* ook bekend als kinderboekenauteur en dichter. Tijdens zijn sessie, aan de vooravond van het Wintertuinfestival, ging hij verder in op het festivalthema 'de verantwoordelijkheid voor gastvrijheid'. Hiervoor trad hij in gesprek met schrijver Manon Uphoff en de Deense schrijver Dorthe Nors.

KROEGCOLLEGES

Inhoudelijke programma's in de kroeg
Uitvoeringen: 4

Een kroegcollege is een inhoudelijk sterk college door een wetenschapper, een schrijver of een expert in het literaire veld in een informele setting: een kroeg. Voorafgaand aan het college draagt een schrijver (of soms meerdere schrijvers) voor uit eigen werk dat in de lijn van het thema van het college ligt. Dit programma organiseren wij in samenwerking met KNUS, de studievereniging van de opleidingen Algemene Cultuurwetenschappen en Culture Studies aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. In 2019 organiseerden we vier kroegcolleges: in aanloop naar het Nijmeegs Boekenfeest en de Boekenweek; als onderdeel van de introductieweek van de Radboud Universiteit; tijdens festival buiten zinnen; en in aanloop naar het Wintertuinfestival.

Op 21 maart gaf Corina Koolen het college *Reading beyong the female* in café The Fuzz. Daarin vertelde ze over haar gelijknamige proefschrift waarmee ze promoveerde aan de UvA en ging ze in op het Boekenweekthema 'De moeder, de vrouw'. Voorafgaand aan het college droegen Lev Avitan (Campusdichter 2018/2019) en Merel van Slobbe voor.

Als onderdeel van de introductie van de opleidingen Algemene Cultuurwetenschappen en Culture Studies gaf cultuurwetenschapper en docent aan de Radboud Universiteit Sara Janssen op 20 augustus in CALI het kroegcollege *Sex Sells, or Does It? A Short and Selective History of Sex on Screen*. Voorafgaand aan haar college droegen Melissa Ketelaar (campusdichter 2019/2020) en Martin Rombouts voor.

Op 10 oktober, tijdens jongerenfestival buiten zinnen, gaven Wout Waanders, Teddy Tops en Max Hermens in café The Fuzz een college binnen het thema 'je lievelings', over hun favoriete boeken en auteurs.

In café 't Haantje gaf hoogleraar Cultuur en Inclusiviteit Liedeke Plate tot slot op 27 november het kroegcollege *Literature as/and hospitality*, in lijn van het Wintertuinfestivalthema 'de verantwoordelijkheid voor gastvrijheid'. Voorafgaand droegen Eline van Wieren en writer in residence Clarice Gargard voor.

CLUB DEBUUT

Leesclub deluxe met debutanten
Uitvoeringen: 2

Club Debuut is een leesclub-de-luxe in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds. Het Letterenfonds selecteert jaarlijks circa acht debutanten die op basis van hun debuut en een synopsis voor het schrijven van een tweede roman of bundel een beurs ontvangen. Tijdens Club Debuut lezen deelnemers aan de leesclub een van deze debuten.

Onder leiding van een gevestigde naam gaan de twee debutanten en de deelnemers met elkaar in gesprek over de boeken, maar ook over debuteren: wanneer weet je dat dit het verhaal is om mee te debuteren? Hoe kom je bij een uitgeverij terecht? Hoe ziet een schrijfdag eruit? Een schrijver uit de talentontwikkeltrajecten van Wintertuin maakt de literaire notulen en draagt deze aan het einde van de leesclub voor.

De derde editie van Club Debuut loopt over 2018 en 2019. In 2019 organiseerden we in Zwolle een leesclub rondom het debuut van Hannah van Binsbergen, *Kwaad gesternte*. Zij werd in boekhandel Waanders in de Broeren geïnterviewd door schrijver Maartje Wortel met ondersteuning van vragen uit het publiek, waarna de avond literair werd samengevat door notulist van dienst Christiaan Lomans. In aanloop naar het Nieuwe Types Festival in Arnhem vond in boekhandel Hijman Ongerijmd een gesprek plaats tussen debutant Dean Bowen en Erik Jan Harmens, rondom Deans bundel *Bokman*. Literair notulist op die avond was Marjolein Takman.

WINTERTUIN ALS POËZIECURATOR

Poëtische ingrepen in musea
Uitvoeringen: 4

Wintertuin treedt met regelmaat op als poëziecurator van tentoonstellingen in musea. Voor dit project worden dichters uitgenodigd om in poëzie te reageren op beeldende kunst. Ze bezoeken de tentoonstelling en schrijven vervolgens werk dat een poëtisch commentaar levert of een toevoeging is op het beeldend werk.

In 2019 nodigde Museum Het Valkhof vier van onze dichters uit om te reageren op de tentoonstelling *Sometimes I WONDER* van Mark Brusse. Joost Oomen, Marc van der Holst, Jordi Lammers en Jante Wortel lieten zich ieder inspireren door een door henzelf geselecteerd werk van Brusse.

Stencildrukwerkplaats Knust, die op dat moment exposeerde en een werkplaats hadden in het museum, maakte vier art prints met de verschillende kunstwerken en de daarop geïnspireerde gedichten. Tijdens vier verschillende rondleidingen door de tentoonstelling droegen de dichters hun gedicht voor bij het bijbehorende werk. Na afloop ontvingen de bezoekers iedere keer de door Knust gedrukte art print.

ODE AAN DE BETEKENIS

Ode aan het oeuvre van de dichter H.H. Ter Balkt
Uitvoeringen: 1

In 2019 was het vijftig jaar geleden dat de dichter H.H. Ter Balkt debuteerde met *Boerengedichten*. Om het met de P.C. Hooftprijs bekroonde oeuvre van deze Gelderse bard te eren hebben de beeldend kunstenaar Caz Egelie, muzikant Jan Klug en schrijvers Nikki Dekker en Pelumi Adejumo onder regie van Merit Vessies een spectaculaire ode gemaakt in opdracht van Wintertuin, waarin elke maker op een ander gedicht in het oeuvre reflecteerde. Het resultaat is een voorstelling die neigt naar een ritueel, een ritueel om de woorden te laten leven en een stem aan de dingen te geven. Muziek, tekst en beeld lopen naadloos in elkaar over, net als in het werk van Ter Balkt zelf. Een ode aan de echtheid, het werk van Ter Balkt en bovenal: de aardappelsorteermachine. 'Ode aan de betekenis' ging in november 2019 in première op het Wintertuinfestival. In 2020

zullen er meer uitvoeringen plaats vinden door heel het land.

Ode aan de Betekenis is meer dan een podiumproductie: in 2019-2020 zal maandelijks een dichter een bewerking maken van een gedicht van Ter Balkt. Deze gedichten worden gepubliceerd op het online literaire tijdschrift Notulen van het Onzichtbare. De groep dichters zal deels bestaan uit Ter Balkt adepten en deels uit jonge makers die we bekend willen maken met het werk van Ter Balkt. In de eerste drie maanden hebben Dominique De Groen, Hannah van Binsbergen en Marc van der Holst een bewerking gemaakt van gedichten van Ter Balkt. In 2020 volgen negen bewerkingen die daarna in een speciale bundel zullen verschijnen. Voor de reeks op Notulen van het Onzichtbare hebben we samengewerkt met De Bezige Bij.

DICHTERSGILDE

Vier dichters treden op als chroniqueur van het Overijsselse bestaan
Programma's: 11

In 2018 is het dichtersgilde van Overijssel geïnstalleerd. Het dichtersgilde bestaat uit de jonge schrijvers Laura van Eck, Michelle Brouwer, Nick Felix en Wibo Kosters. Het doel van het gilde is om poëzie in de provincie te brengen en de jonge makers onder een groter publiek bekender te maken.

In 2019 verzorgde het viertal een reeks voordrachten door de provincie. Zo stonden ze op het Groot Overijssels Boeken & Verhalenbal in Odeon met een feuilletongedicht over verschillende plekken in Overijssel en traden ze op bij de opening van de N331 en de presentatie van het cultuurbeleid van provincie Overijssel. Voor het dichtersgilde wordt er nauw samengewerkt met de Rijnbrinkgroep en provincie Overijssel.

In 2020 zal het gilde afzwaaien door middel van een reeks gedichten over dingen die mensen uit Overijssel meegemaakt hebben. Hiervoor gaan ze de hort op om verhalen te zoeken en middels deze verhalen Overijssel in kaart te brengen.

TALKPOEDER

Live samenwerking tussen schrijvers en muzikanten
Uitvoeringen: 6

Talkpoeder is een een live improvisatie performance waarbij schrijvers en muzikanten elkaar op het podium ontmoeten en (letterlijk en figuurlijk) op elkaar inspelen. Talkpoeder werd in 2019 zes keer uitgevoerd.

Tijdens de Nijmeegse Gedichtennacht op 31 januari vonden twee uitvoeringen van Talkpoeder plaats. Dichters Wout Waanders en Koen Frijns droegen voor bij de geïmproviseerde muziek van een gelegenheidsband gevormd door Jelle Crooijmans, meercat en Thomas Herckenrath.

Daarnaast zijn we in de zomer van 2019 begonnen met twee nieuwe duo's en gaan we verder met vier oudgedienden. Deze duo's traden allemaal op tijdens Het Tuinfeest in Deventer op 3 augustus: Christiaan Lomans en Hijmer, Koen Frijns en Bastian Benjamin, Merel van Slobbe en Brakefast en Laurens van de Linde en Elemenopee.

OPGEPOETST

Cross-overs tussen hiphop en poëzie
Uitvoeringen: 10

Opgepoetst is een productie op het snijvlak van literatuur en Nederlandse hiphop. Het combineert de vitaliteit en muzikaliteit van nieuwe poëzie en de vernieuwende, poëtische kracht van de hedendaagse straattaal en hiphop.

Dit jaar gingen vier jonge schrijvers en vier jonge hiphopartiesten onder begeleiding van Junte Uiterwijk (Rico & Sticks) en Babs Gons aan de slag met elkaars werk. Zo werden hiphopteksten bewerkt tot nieuw literair werk en literaire teksten tot nieuwe hiphopnummers. Met het resultaat gingen zij op tour langs poppodia en festivals.

De duo's in kwestie waren: NESS & Lisa Weeda (Valkhof Festival/Wintertuinfestival), Raw Roets & Yentl van Stokkum (Festival Op 't Eiland/Poëziefestival het Tuinfeest/Wintertuinfestival), Maximilli & Elske van Lonkhuyzen (Explore the North/Wintertuinfestival) en Gianski & Carmien Michels (buiten zinnen/Wintertuinfestival).

De pilot van Opgepoetst vond plaats tijdens het Wintertuinfestival 2018, op het hoofdpodium in Doornroosje. Hiphopper Freez en dichter Helena Hoogenkamp brachten daar bewerkingen van elkaars teksten. Helena en Freez werden naar aanleiding van dit optreden geboekt voor de Zwarte Cross 2019.

WINTERTUIN X STUKAFEST

Uitvoeringen: 3

Voor de Nijmeegse editie van het landelijke studentenkamerfestival Stukafest vroegen we Koen Frijns en Laurens van de Linde om als elkaars muzikant op te treden. Samen brachten ze werk van hun ep's *Nestgeur* en *Indoor Astronauts* ten gehore. In drie rondes speelden ze op woensdag 5 februari voor het aanwezige studentenpubliek in een huiskamer.

NESTGEUR omvat een ongemakkelijk sentiment, het gaat over een jeugd in Brabant, de trots en de schaamte die zit het in het praten met een dialect, en hoe zich dat verhoudt tot het huidige literaire veld waarin Koen werkt.

INDOOR ASTRONAUTS is een solo-expeditie: een onderzoek naar uiteenlopende muzikale stijlen, naar de invloed van verschillende talen op betekenis, naar afkomst en bestemming, naar de muziek van eenzaamheid. LRNS is de astronaut die door Laurens van de Linde wordt gelanceerd om deze ruimtereis te gaan maken.

WINTERTUIN X GO SHORT

Uitvoeringen: 3

Op de donderdagmiddag en zaterdagochtend van Go Short, festival voor de korte film, gaf Wintertuin een kijkje achter de schermen van het festival. In de centrale festivaltent ging gastheer Jelko Arts tijdens de talkshows in gesprek met filmmakers en bespraken zij de aankomende festivalactiviteiten. Te gast waren Floor Adams van de film *Mind my mind*; acteur Jord Knotter, jurylid voor de Nederlandse en studentencompetitie; Job Roggeveen van *Job, Joris en Marieke*, die er afgelopen festival was met de film *A Double Life*; en Joren Molter om onder andere over zijn film *Kind* te praten.

Daarnaast werden voor het festival drie studenten van Creative Writing ArtEZ gevraagd om een kort verhaal te schrijven op basis van de *loglines* van drie korte films, zonder dat zij de films van tevoren gezien hadden. Deze teksten werden vooraf aan de filmvertoningen voorgedragen in de zaal, en werden na afloop gepubliceerd op de website van Go Short en Wintertuins literaire tijdschrift Notulen van het Onzichtbare.

WINTERTUIN X VALKHOF FESTIVAL

Uitvoeringen: 3

Op de maandag van het Valkhof Festival, tijdens de Nijmeegse Zomerfeesten, was de eeuwenoude kapel het domein van de schrijvers van Wintertuin. In drie blokken presenteerden we jong talent, bijzondere samenwerkingen en muzikale acts. Schrijvers Max Hermens, Merel van Slobbe en Jordi Lammers openden ieder een blok met een voordracht uit eigen werk. Vervolgens kon het publiek genieten van Opgepoetst-duo Lisa Weeda (schrijver) & NESS (rapper), die onder de begeleidende beats van BrotherTill bewerkingen van elkaars teksten ten gehore brachten; van dichter Wout Waanders en electroformatie Staatseinde, die sci-fi van het witte doek en uit het boek op het podium brachten; en van schrijver Koen Frijns en producer Ruben den Brok die als Frino de kapel omver bliezen met dansbare nummers.

WINTERTUIN X ZWARTE CROSS

Uitvoeringen: 2

Festival de Zwarte Cross in Lichtenvoorde is het grootste betaalde muziekfestival van Nederland en de grootste motorcross ter wereld. Het festival is een bizarre mix van muziek, theater, motorcross en stunts. Dit jaar stonden twee acts van Wintertuin geprogrammeerd in de theaterweide. Op 19 juli traden Wout Waanders en electroformatie Staatseinde op, een samenwerking die in 2018 tijdens de Nijmeegse Kunstnacht voor het Wintertuinprogramma in Extrapool is ontstaan. Op zaterdag 20 juli was het de beurt aan Opgepoetst-duo Helena Hoogenkamp (schrijver) & Freez (rapper).

WINTERTUIN X NIJMEEGSE KUNSTNACHT

Aantal programma's: 7

Ieder jaar levert Wintertuin een bijdrage aan de Nijmeegse Kunstnacht in de vorm van een samenwerking met een locatie en het programmeren van literair talent op deze locatie.

Dit jaar 'exposeerden' we in Museum het Valkhof met een scala aan artiesten. Het publiek kon dichter Marc van der Holst bezoeken bij de kunst van Mark Brusse, schrijver Marjolein Takman bij de Romeinse bodemvondsten en schrijver Gerjon Gijsbers in de escaperoom 'Universiteit in verzet'. Zij hadden allemaal speciaal voor de gelegenheid nieuw werk geschreven, aansluitend bij de diverse exposities.

Daarnaast kon men het drukwerk van Wasco bewonderen bij de expositie van Knust, was Cie. Perelman er met een literair theatraal radioprogramma op locatie en presenteerden schrijvers Helena Hoogenkamp & Yentl van Stokkum hun eigen versie van Kunst & Kitsch in het café. Ook was er de voorstelling *O Ratelslang Geil Beest* van dichter Joost Oomen en muzikant Willie Darktrousers en livemuziek van Frino met Koen Frijns en Ruben den Brok.

IMPACT

ROBOTSTORIES

Verhalen schrijven voor een NAO-robot
Programma's: 1

Met het project Robotstories ontwikkelt Wintertuin verhaalpakketten voor sociale robots, gericht op kinderen. Deze verhalen kunnen worden ingezet om chronisch zieke kinderen, die voor langere tijd in het ziekenhuis moeten verblijven, af te leiden en zo stress te verminderen. De robots vertellen interactieve verhalen, waardoor er een dialoog ontstaat tussen kind en robot, die naast afleiding ook zorgt voor de ruimte om ervaringen te delen.

In 2018 vond de eerste pilot van het project plaats. Schrijvers van Wintertuin ontwikkelden als collectief, in groepen van drie à vier schrijvers, verschillende robotkarakters en schreven bijpassende achtergrondverhalen, dialogen en anekdotes voor een NAO robot. In 2019 werden deze eerste robotkarakters en verhalen naar onderzoeker Mike Ligthart van de VU gestuurd om de eerste testruns op de NAO-robot te doen.

Tijdens het dansfestival Moving Futures op 16 mei 2019 presenteerde theatermaker en poppenspeler Tim Hammer samen met Mike, schrijver Martin Rombouts, danser Fernanda Silva en robot Pepper hun bevindingen van een residentie in 2018 rondom de bezieling van de NAO-robot. Samen met het publiek namen ze de gebreken van technologie onder de loep. Fernanda en de robot maakten dezelfde bewegingen om te illustreren wat beweging natuurlijk maakt, vervolgens ging Tim hierover in gesprek met het publiek. Als afsluiter vertelde de robot een van de door Martin Rombouts (en Laurens van de Linde en Corinne Heyrman) geschreven verhalen, met daarbij de tijdens de residentie geprogrammeerde bijhorende bewegingen.

STILLE STEMMEN CANON

Optekenen van bijzondere verhalen
Uitvoeringen: 2

Wat horen we als we luisteren? In de Stille Stemmen Canon luisteren we naar andere stemmen. Stemmen die weinig ruimte innemen in het publieke debat en op culturele podia. We zetten de expertise en vaardigheden van jonge, professionele schrijvers in om aan de hand van gedeelde, alledaagse thema's de stem van anderen te vinden, universele verhalen op te halen en te delen met het publiek. We maken de stille stem verstaanbaar en de waarde ervan voelbaar.

In 2019 haalden schrijvers Marjolein Takman, Koen Frijns, Corinne Heyrman, Elske van Lonkhuyzen en Marjolein Visser de stemmen op van Lena, Bernard, Inge, Soraya en Silvio. Zij zijn respectievelijk Binderbewoner (in het oude belastingkantoor aan de Stieltjesstraat te Nijmegen), thuiszorgmedewerker, vrijwillige kok, buikdanseres en gepensioneerd zanger. Wat zijn hun verhalen? Met de Stille Stemmen Canon kregen we een inkijkje in hun leven. Tijdens het Wintertuinfestival schoof het publiek aan en luisterde naar de alledaagse verhalen van deze mensen. Zijn ze herkenbaar? En wat doen de verhalen met je als luisteraar? Achteraf gingen we over die vraag met elkaar in gesprek en werden ervaringen uitgedeeld.

SCHRIJFWERKPLAATS VOOR NIEUWKOMERS

Bijeenkomsten: 8

De methodologie die we ontwikkelden in Het Verhalenhuis passen we sinds 2019 toe in de Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers. Het creatief schrijfproces is een aanvulling op de taallessen die de deelnemers volgen bij NT2-scholen en focust op de artistieke expressie in het Nederlands. De Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers vindt plaats in openbare bibliotheken, waar professionele, jonge schrijvers nieuwkomers begeleiden bij het schrijven van verhalen, gedichten en columns in het Nederlands. Met deze methode worden de deelnemers in een netwerk van artistieke makers geplaatst, krijgen zij de beschikking over verschillende soorten podia in de culturele sector (zowel met publicaties als met optredens) en een plek in het publieke debat.

In 2019 zetten zes nieuwkomers zes weken lang hun eigen teksten op papier in de Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid. Fatih Taskesen, Ghiath Ghanem, Nazir Shikh Ahmad, Raafat Monther, Taer Hudafa en Tedros Solomon schreven en

herschreven hun verhalen, gedichten en columns onder begeleiding van schrijver Marjolein Visser. De beste teksten uit deze Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers zijn samengebracht in de indrukwekkende bundel *Geen plaats voor Steen: verhalen en gedichten uit landen in oorlog*.

De zes nieuwkomers kwamen wekelijks samen omdat ze naar eigen zeggen hun gevoelens willen leren uiten in het Nederlands, omdat ze begrip willen creëren voor culturele verschillen in samenlevingen, of verhalen die in het land van herkomst vrijwel altijd mondeling worden overgedragen vast willen leggen op schrift.

> "Ik kan die dingen niet zomaar aan een ander mens vertellen. Ik kan het wel opschrijven. Mijn verhaal in het boek van Wintertuin gaat over de moeilijke relatie met mijn vader. De herinnering doet nog steeds pijn maar het opschrijven helpt, het is paracetamol voor mij."
>
> – Raafat Monther (deelnemer Schrijfwerkplaats) in *de Gelderlander*

VERHALENHUIS

Talentontwikkelprogramma voor tachtigplussers
Uitvoeringen: 2

Professionele jonge schrijvers begeleiden oudere mensen bij het oproepen en optekenen van hun eigen verhalen. Dat is het idee achter Het Verhalenhuis, een project van Vitalis WoonZorg Groep en Wintertuin. In reeksen van tien tot twintig bijeenkomsten zetten senioren zelf hun eigen herinneringen op papier, begeleid door schrijvers. Het resultaat van deze bijeenkomsten wordt gepresenteerd in een publicatie, op diverse podia en in een podcast.

In 2019-2020 begeleiden schrijvers Yentl van Stokkum, Koen Frijns, Wibo Kosters en Elske van Lonkhuyzen groepen senioren bij het schrijven van hun teksten in de Bibliotheek Hardinxveld-Giessendam, in zorginstelling Park Zuiderhout (Teteringen), in woonzorgcentrum Groote en Voorster van Solis (Deventer) en in het Jan van der Ploeghuis in Rotterdam. In totaal doen 37 senioren en vrijwilligers mee aan de vier edities in 2019-2020. In 2019 vonden de edities in Rotterdam en Hardinxveld-Giessendam plaats.

VERHALENHUIS ZOMERKAMP

Bijeenkomsten: 7

In onze jarenlange ervaring met ouderenprojecten merken wij op dat de zomermaanden een moeilijke periode vormt in de organisatie van activiteiten: personeelsbezetting ligt lager, senioren zitten vaak binnen en ook (familie)bezoek loopt terug. Dit terwijl veel oudere mensen juist in deze periode behoefte hebben te genieten van het weer en het gevoel van vakantie.

In de zomer van 2019 organiseerden we daarom een speciale editie van het Verhalenhuis: het Verhalenhuis Zomerkamp. Acht oudere (buurt)bewoners van het Jan van der Ploeghuis zetten hun verhalen over zon, zee en vakantie op papier. Onder begeleiding van schrijver Elske van Lonkhuyzen schreven en herschreven de bewoners hun teksten. Aan de hand van thema's, vakantiefoto's en ansichtkaarten haalden ze herinneringen op.

De beste teksten werden samengebracht in een bijzonder Verhalenhuis Vakantieboek dat in september feestelijk gepresenteerd werd in het Jan van der Ploeghuis. Met verhalen, gedichten én woordzoekers van perfecte zomers, souvenirs en ansichtkaarten.

EDUCATIE

NIJMEEGS KINDERBOEKENFEEST

Boekenfeest voor de kleine lezers
Programma's: 21

Van woensdag 2 t/m zondag 13 oktober vond in theater de Lindenberg het Nijmeegs Kinderboekenfeest plaats, tijdens de nationale Kinderboekenweek. Dit jaar stond het thema 'Reis mee!' centraal, over reizen, avonturen en voertuigen. Het Kinderboekenfeest ging in 2019 dan ook op reis door de stad: op verschillende dagen en langs verschillende locaties (in het stadscentrum en de wijken Lindenholt, Hatert, Aldenhof en Nijmegen-Noord) konden kinderen programma's, workshops en voorstellingen bijwonen van hun favoriete kinderboeken en kinderboekenschrijvers.

Te gast waren onder meer Arend van Dam, die kwam vertellen over zijn nieuwe boek *Iemand in het bijzonder*, over bijzondere vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis. Er was een meet and greet met Michael Reefs, schrijver van de populaire avonturenserie *De Bieb-bende*, en Li Lefébure las voor uit haar nieuwste boek van *Raaf en Papegaai: Naar het land van de rijzende zon* vanuit een rijdend treintje. Kinderen konden aan de slag met het maken van een verhalenvanger, een workshop theatermaken volgen, de nieuwe musical van Dolfje Weerwolfje en de Gruffalo bijwonen en zelfs workshops skateboarden en staps volgen in skatecentrum Waalhalla.

Het Kinderboekenfeest is een samenwerking van Wintertuin, SLAN, Dekker v.d. Vegt, Kinderboekwinkel Nijmegen, Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid, Stadsschouwburg Nijmegen en Lindenberg huis voor de kunsten.

LEZEN MET DE STERREN

Leesclub-de-luxe
Uitvoeringen: 2

Hoe krijg je de jeugd van nu nog aan het lezen? Dat is het uitgangspunt van Lezen met de Sterren, een laagdrempelig project van Wintertuin voor middelbare scholen waarin leesbevordering en -plezier centraal staan. Het project stimuleert lezen onder de groep die het meest ten prooi valt aan de beruchte ontlezing: de tieners van nu.

In 2019 organiseerden we in het kader van Overijssel Verwoord een 'Lezen met de sterren mini-tour' door de provincie Overijssel. De deelnemende scholen waren het Ichthus College in Kampen en het Carmel College Salland in Raalte. De leerlingen lazen het boek *Wanneer de mieren schreeuwen* van Alex Boogers en bespraken het in leesshops onder begeleiding van jonge vrijwilligers. Daarnaast bereidden zij vragen voor om aan Alex Boogers te stellen tijdens het aansluitende interview diezelfde dag. Alex Boogers werd geïnterviewd door Koen Frijns.

In november organiseerden we in samenwerking met Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid een grootschalige editie van Lezen met de Sterren tijdens het Wintertuinfestival. Leerlingen van drie middelbare scholen uit de regio lazen *Concept M* van Aafke Romeijn. Op 27 november kwamen de leerlingen samen in de bibliotheek om het boek in groepen van tien leerlingen te bespreken onder leiding van een leesshopbegeleider. Vervolgens werd Aafke Romeijn door Koen Frijns geïnterviewd, waarbij ook hier weer de vragen van de leerlingen centraal stonden.

CURSUS LITERAIR SCHRIJVEN RADBOUD UNIVERSITEIT

Creative Writing lessen voor studenten
Uitvoeringen: 35

In de cursus Literair schrijven, die Wintertuin speciaal ontwikkelde voor het creatief cursusaanbod van de Radboud Universiteit, konden Radboudstudenten van alle studierichtingen kennismaken met verschillende vormen proza en poëzie. Via korte opdrachten leerden zij de belangrijkste schrijftechnieken, om zo al schrijvende hun eigen weg te vinden. In negen lessen bouwden zij een brede basis op, leerden zij over de grenzen van literaire genres heen te kijken en algemene schrijftechnieken op verschillende manieren in te zetten. Zo kwamen zij te weten wat een verhaal sterk maakt, hoe spanning wordt opgebouwd, waar inspiratie vandaan kan worden gehaald en hoe je dit vervolgens het beste opschrijft.

Laurens van de Linde heeft twee keer een blok de cursus Literair Schrijven gegeven. Naar aanleiding van de vraag vanuit studenten hebben we de cursus ook in het Engels aangeboden, verzorgd door Max Hermens. Ook hij heeft de cursus twee blokken gegeven. Daarnaast heeft Jelko Arts een cursus stripnovelle ontworpen en een blok lang gegeven.

WORKSHOPS HET NIEUWE SCHRIJVEN

Workshops creative writing i.s.m. Kleinkunstig
Uitvoeringen: 119 Workshops overig: 29

Het Nieuwe Schrijven is een workshoppakket van verschillende workshops over literatuur in al haar verschijningsvormen. Het pakket, ontwikkeld door Wintertuin voor middelbare scholieren in de bovenbouwklassen van havo en vwo, is gemodelleerd naar het curriculum van de opleiding Creative Writing. In 2019 bood Wintertuin de workshops wederom aan in samenwerking met Kleinkunstig, de grootste aanbieder van culturele workshops aan middelbaar onderwijs in Nederland. Via dit samenwerkingsverband hebben jonge schrijvers uit de talentontwikkeltrajecten van De Nieuwe Oost Wintertuin in 2019 meer dan 100 workshops verzorgd voor middelbare scholen door heel het land. Daarnaast zijn we gaan samenwerken met X4M, een andere workshopaanbieder in cultuur waarin schrijvers uit onze stal actief zijn als docent.

Ook werden uiteenlopende workshops door Wintertuin op maat gemaakt voor diverse andere doelgroepen, zoals storytelling voor studentenbesturen van de Radboud Universiteit en PABO-studenten aan de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Stadsdichter Wout Waanders gaf les aan twee groepen van de Nijmeegse Scholengemeenschap in het kader van de projectweek Xpo, Marjolein Visser gaf les aan een groep vluchtelingen tussen de 12 en 18 jaar van het Pontem College, waarin zij de leerlingen in gedachten mee terug nam naar hun vaderland en hun verhalen optekende. Daarnaast ontwierpen we met Marjolein een workshopaanbod gebaseerd op haar boekje *Chacun sa chance. Het verhaal van een reis* dat we aan 150 leerlingen op het Willem II college in Tilburg mochten geven. In Deventer ging de eerste editie van Deventer Schrijft van start, waarin cursussen proza en poëzie werden gegeven voor amateurschrijvers. Deze cursussen werden gegeven door Lisa Weeda en Yentl van Stokkum.

CREATIVE WRITING

Schrijfopleiding i.s.m. ArtEZ hogeschool voor de kunsten Arnhem
Studenten instroom (eerstejaars in 2019): 25
Totaal aantal studenten: 84

De vierjarige opleiding Creative Writing, een samenwerkingsverband tussen ArtEZ hogeschool voor de kunsten Arnhem en Wintertuin, is de eerste studie in Nederland die opleidt tot literair schrijver. Hoofd van de opleiding is de directie van Wintertuin, Frank Tazelaar. Creative Writing leidt op tot schrijver in een gemengde beroepspraktijk. Dat wil zeggen dat de afgestudeerde niet alleen als zelfstandig schrijver aan de slag kan. Er is tijdens de studie veel aandacht voor didactiek, methodiek en projectmatig werken. De schrijver kan dus ook les gaan geven of evenementen organiseren, produceren of programmeren. Naast de literaire schrijfvaardigheid is er gedurende de opleiding veel aandacht voor lezen en reflecteren. De vergelijkende analyse staat voorop: het ontdekken van de verschillen tussen schrijvers en tussen literaire middelen, stijlen en publicatievormen.

In het studiejaar 2018-2019 studeerde de vijfde lichting studenten af. Zeven studenten presenteerden tijdens Nieuwe Types in een uitverkocht Huis Oostpool hun afstudeerwerk aan het grote publiek, een mix van proza, poëzie, visuals, theatertekst en muziektheater. Na afloop was hun afstudeerwerk in boekvorm aan te schaffen.

Ook in 2019 bewees de opleiding het talent dat er uit voortkomt: zo won vierdejaars Francis Nagy de landelijke schrijfwedstrijd Write Now! en sleepte vierdejaars Lisa Huissoon met haar afstudeerproject *Alle mensen die ik ken* de Nieuwe Types Afstudeerprijs, de prijs voor het beste afstudeerwerk aan een Nederlandstalige schrijfopleiding, in de wacht.

TALENT & WERKPLAATS

Voor de inrichting van interdisciplinaire talentontwikkeltrajecten is Wintertuin aangesloten bij netwerkorganisatie De Nieuwe Oost, gericht op de interdisciplinaire ontwikkeling van toptalenten in popmuziek, urban arts, dans, theater, literatuur en spoken word. Daarnaast organiseert Wintertuin eigen activiteiten gericht op het vergroten van literair talent in de regio.

LITERATURJUGEND

Werkplaats voor jonge schrijvers
Bijeenkomsten: 26 (in Nijmegen, Utrecht en Antwerpen)

De Literaturjugend is een koffieautomaat voor schrijvers. Zonder kantoor of collega's krijgen beginnende schrijvers nauwelijks de kans om hun werk te bespreken. Daarom biedt de Literaturjugend maandelijks een plek om te sparren, samen te werken, te klagen en feedback te krijgen. Zonder pretenties, voor iedereen die graag over teksten praat. Elke aflevering worden drie schrijvers geprogrammeerd die een schrijfprobleem voorleggen aan de groep. Ze vragen om tips, feedback of nieuwe inspiratie. Door samen over teksten en schrijfproblemen te praten, leren zowel de voordragers als de luisteraars veel van de discussies.

Literaturjugend heeft sinds april 2019 een derde werkplaats: naast Nijmegen (op het kantoor van Wintertuin) en Utrecht (sinds dit jaar in de Utrechtse Boekenbar) vinden er nu ook maandelijkse bijeenkomsten plaats in Antwerpen (in het benedenzaaltje van De Nwe Tijd).

Schrijvers die de Literaturjugend bezoeken, worden vervolgens geprogrammeerd op (zomer)festivals en programma's. In 2019 stonden schrijvers van de Literaturjugend o.a. op het Nieuwe Types Festival, Valkhof Festival en droegen ze voor op een pontje tijdens Festival op 't Eiland. De werkplaatsen worden geleid door Aline Arts en Christiaan Lomans (Nijmegen), Laurens van de Linde en Martin Rombouts (Utrecht) en Bob Vanden Broeck en Mathijs Tratsaert (Antwerpen).

BOOTCAMPS

Intensieve masterclasses voor schrijftalent
Uitvoeringen: 4

In onze Bootcamps voor schrijftalent krijgt aanstormend literair talent instrumenten aangereikt om hun beroepspraktijk als schrijver verder uit te bouwen. In 2019 vonden vier bootcamps plaats. Op 4 april gaf directeur van Escuela de Escritores uit Madrid Javier Sagarna les over genrefictie, waarna de deelnemers de opdracht kregen om zelf een genre te kiezen om een kort verhaal in te schrijven. Vervolgens werden deze teksten uitvoerig besproken in een redactiebootcamp op 23 april verzorgd door Thijs van Blitterswijk, redacteur bij Wereldbibliotheek. Op 19 september ontvingen we Nathalie Roymans, docent Didactiek van het lesgeven aan de Toneelacademie Maastricht en coördinator van de opleiding Docent. Nathalie nam de deelnemers mee in de kunst van het lesgeven, en gooide de deelnemers in het diepe door de opdracht te geven elkaar iets nieuws te leren. Ook gaf ze praktische handvatten mee voor het ontwikkelen en geven van een workshop. Op 28 november, tijdens het Wintertuinfestival, was Alfred Schaffer op kantoor om te vertellen over zijn beroepspraktijk als schrijver en met de deelnemers te praten over hoe zij hun beroepspraktijk inrichten. De bootcampers kregen een oefening in vrij vertalen: het omzetten van een Zuid-Afrikaanse tekst naar een Nederlandstalige zonder de exacte betekenis van het Zuid-Afrikaans te kennen.

Ook in 2019 wierpen onze inspanningen op het gebied van talentontwikkeling hun vruchten af:

- Wout Waanders tekende bij De Harmonie voor een dichtbundel en werd in februari benoemd tot stadsdichter van Nijmegen
- Joost Oomen tekende een contract bij Querido voor zijn debuutroman en een dichtbundel
- Corinne Heyrman kreeg een contract voor haar debuut bij De Arbeiderspers
- Het chapbook Lotte Lentes (CELA#1 schrijver) *De jongen, het stof* wordt vertaald naar het Spaans bij Lengua de Trapo
- Simone Atangana Bekono ontving het Charlotte Köhler Stipendium
- *De Volkskrant* riep in december 2019 Simone Atangana Bekono en Joost Oomen uit tot literaire talenten van 2020

INTERNATIONAAL

CONNECTING EMERGING LITERARY ARTISTS (CELA)

Europees talentontwikkelproject voor schrijvers, vertalers en literair professionals
Uitvoeringen: 6

7 literaire organisaties, 18 schrijvers en 22 vertalers uit Italië, Spanje, Portugal, Roemenië, België en Nederland startten in 2017 Wintertuins tweejarig Europees talentontwikkelproject CELA (voluit: Connecting Emerging Literary Artists), dat wordt ondersteund door programma Creative Europe van de Europese Unie en het Nederlands Letterenfonds. CELA koppelt Europese literaire makers en biedt hen schrijf-, publicatie- en marketingstrategieën. CELA is een samenwerking tussen de literaire organisaties Booktailors, Escuela de Escritores, AER, Huis deBuren, Passa Porta, Pisa Book Festival en Wintertuin uit Nederland, België, Spanje, Portugal, Italië en Roemenië. Op initiatief van Wintertuin brengt CELA beginnende schrijvers, vertalers, redacteuren en literair professionals samen, verbindt zij literair talent met het Europese publiek en geeft hen de tijd, ruimte en middelen om vaardigheden, gereedschappen en een Europees netwerk te ontwikkelen. Op die manier biedt CELA een Europese context aan deze generatie literaire makers.

In juli 2019 organiseerde Wintertuin de eindpresentatie en evaluatie van de eerste editie van CELA in Arnhem, waar de ruim 60 betrokken organisatoren, schrijvers en vertalers off- en online samenkwamen in Theater aan de Rijn om de resultaten van de twee jaren vol uitwisseling, specialisatiecursussen, masterclasses, teksten en hun vertalingen te tonen. Daarvoor tourde CELA nog door Europa en trok langs de volgende festivals en steden: van 29 t/m 31 maart op het Passa Porta Festival in Brussel, van 10 t/m 12 mei LeV in Lissabon en van 28 mei t/m 3 juni op Bookfest, Boekarest.

Daarnaast realiseerden we in 2019 een digitale publicatie waarin we onze CELA-methoden, -werkwijzen en -resultaten deelden met literair professionals uit Europa en hen uitnodigden om hierop te reageren. Deze publicatie werd online via het netwerk van partners verspreid onder ca. 12.000 professionals in Europa.

2019 was ook het jaar waarin de tweede editie van CELA in de startblokken werd gezet. Aan CELA #2, opnieuw gefinancierd door de Europese Unie, doen elf Europese partners uit België, Italië, Polen, Portugal, Roemenië, Servië, Slovenië, Spanje, Tsjechië en Nederland mee. Dit resulteert in 30 schrijvers, 79 vertalers en 6 literair professionals, die zijn geworven door een open call. De komende vier jaar nemen schrijvers Alma Mathijsen, Nikki Dekker en Lisa Weeda en literair professional Stefanie Liebreks deel aan de tweede editie van CELA.

KURÁ DI KUENTA

Verhalenhuis op Curacao
Bijeenkomsten: 19

Op Curaçao organiseren we samen met lokale schrijvers en partners literaire activiteiten in zorginstellingen voor senioren, in samenwerking met lokale schrijvers en partners zoals de Nationale Bibliotheek Curaçao, Stichting Birgen di Rosario en University of Curaçao. Doel is de verhalen van senioren op Curaçao weer de centrale plaats te geven die ze van oudsher hebben gehad. In Kurá di Kuenta, een talentontwikkelingsprogramma voor tachtigplussers geïnspireerd op het Verhalenhuis, begeleiden jonge, Curaçaose schrijvers senioren een jaar lang bij het oproepen en optekenen van hun verhalen.

In 2019 schreven twee groepen deelnemers in twee reeksen van ca. 10 bijeenkomsten hun verhalen op. Ook verscheen in onze uitgeverij een bundeling van verhalen uit de editie van 2018.

PUBLISHING HUB

Als conceptontwikkelaar is Wintertuin gericht op de inbedding van nieuwe schrijvers in de hybride literaire cultuur. In samenwerking met de afdeling Art & Design van ArtEZ en de master Europese Letterkunde aan de Radboud Universiteit is Wintertuin initiator van een publishing hub voor artistiek experiment en onderzoek naar publicatievormen en transmedialiteit. We publiceren de uitkomsten en nieuw werk op ons online platform Notulen van het Onzichtbare.

In 2019 organiseerden we verschillende projectweken in samenwerking met literatuur- en schrijfopleidingen waarin uitwisseling tussen de opleidingen centraal stond. In samenwerking met ArtEZ vond een uitwisseling plaats tussen de tweedejaars Creative Writing studenten en de studenten van de Master Literair Bedrijf aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ook vond er een uitwisseling plaats tussen de Escuela de Escritores, ArtEZ en schrijvers aangesloten bij Winertuin, bestaande uit workshops, een samenwerkingsproject tussen schrijvers en interaction designers en eindpresentaties.

PUBLICATIES & UITGAVEN

NOTULEN VAN HET ONZICHTBARE

Digitaal literair platform
Aantal unieke bezoekers: 3.177 Aantal posts: 75

Op het digitaal literair platform van Wintertuin, Notulen van het Onzichtbare (notulenvanhetonzichtbare.nl), verschenen in 2019 prozateksten, gedichten, columns, zeer korte verhalen, illustraties, een beeldverhaal, stiftgedichten, interviews, een podcast, videopoëzie en een lied van ruim 75 verschillende makers. We hebben in het eerste jaar ruim 3.000 unieke gebruikers bediend, die in totaal verantwoordelijk zijn voor ruim 14.000 paginaweergaven. Vaste rubrieken waren: Woord & Beeld (samenwerkingen tussen jonge schrijvers en jonge illustratoren); Wanderlust (columns over internationale schrijversresidenties); Vier dichters, vier coördinaten (reeks van Dichtersgilde Overijssel) en de reeks van Poetry Circle Nowhere.

De meest voorname taak van Notulen van het Onzichtbare is samengevat: het slaan van bruggen tussen lezers, schrijvers en andere makers, al dan niet door middel van samenwerkingen met andere (culturele) organisaties. We merkten meteen dat hoe meer we samenwerken, des te meer er gelezen wordt, een lijn die we dus zeker zullen voortzetten.

CHAPBOOKS

Uit de talentafdeling van Wintertuin verschijnt elk jaar een reeks chapbooks: kleine publicaties, die de opmaat vormen voor een uitgave bij een landelijke uitgever. Dichtbundels of novelles waarin de schrijvers een voorproefje geven van hun talent. De chapbooks worden als een serie uitgegeven in een herkenbaar ontwerp, maar zijn ook los te bestellen. In 2019 verschenen bij de uitgeverij van Wintertuin twee nieuwe chapbooks.

Toch zonken ze niet

Chapbook Max Hermens
Oplage: 400

De hoofdpersonages in de verhalenbundel *Toch zonken ze niet* zijn jong en groeien op in een dorp waar ze ieder op hun eigen wijze worstelen met klassenverschillen, armoede, eenzaamheid en sociaal isolement. Vanuit hun slaperige omgeving trekken ze de buitenwereld in. Daar maken ze avonturen mee die klein lijken, maar op hen een diepe indruk maken. De verhalen zijn geïnspireerd op de jeugd van Max zelf, die opgroeide in een klein dorpje in Noord-Limburg.

Max Hermens schrijft verhalen en essays. Zijn werk verscheen onder andere in *Das Magazin* en op Rekto:Verso, deFusie, hard//hoofd, De Optimist en De Internet Gids. Max draagt zijn werk voor op verschillende podia en geeft daarnaast schrijfcursussen op de Radboud Universiteit.

Aan de rand van een lichaam

Chapbook Merel van Slobbe
Oplage: 400

In de bundel *Aan de rand van een lichaam* brengt Merel van Slobbe poëzie en filosofie bij elkaar in een zoektocht naar online en offline identiteit. Ze experimenteert met zichtlijnen om te onderzoeken: hoe observeren wij, en hoe worden wij geobserveerd? Welke vormen kunnen wij aannemen? Wat blijft er over als we alle lagen van onszelf afpellen?

Merel van Slobbe schrijft proza en poëzie. Ze studeerde filosofie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. In 2018 won ze de tweede prijs van de Turing Gedichtenwedstrijd. In haar werk is geen enkele vorm vast, wisselen ruimtevaart, pop culture en walvissen elkaar moeiteloos af en wordt de kijker altijd bekeken.

De chapbooks van Max en Merel werden officieel gepresenteerd op de zaterdagavond van het Wintertuinfestival in Doornroosje tijdens het programma De Grote Beloftes en op 10 december in Perdu in Amsterdam. Voorpublicaties van hun chapbooks verschenen op hard//hoofd.

"Inhoudelijk is de schrijver sterk, dat moge duidelijk zijn. Na iedere herlezing vallen er nieuwe lagen te ontdekken. Het is een chapbook om als het rode boekje van Mao Zedong bij je te dragen – in dit geval met een inhoud die aanzet tot nadenken en die niet opgelegd is."

– Meander magazine over *Aan de rand van een lichaam*

Geen plaats voor steen
Verhalenbundel Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers
Oplage: 450

Zes nieuwkomers zetten zes weken lang hun eigen teksten op papier in de Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid. Fatih Taskesen, Ghiath Ghanem, Nazir Shikh Ahmad, Raafat Monther, Taer Hudafa en Tedros Solomon schreven en herschreven hun verhalen, gedichten en columns onder begeleiding van schrijver Marjolein Visser. De beste teksten uit deze Schrijfwerkplaats voor Nieuwkomers zijn samengebracht in de indrukwekkende bundel *Geen plaats voor Steen: verhalen en gedichten uit landen in oorlog.*

De zes nieuwkomers kwamen wekelijks samen omdat ze naar eigen zeggen hun gevoelens willen leren uiten in het Nederlands, omdat ze begrip willen creëren voor culturele verschillen in samenlevingen, of verhalen die in het land van herkomst vrijwel altijd mondeling worden overgedragen vast willen leggen op schrift. De bundel werd in het najaar van 2019 twee keer gepresenteerd: in de bibliotheek én binnen een backstageprogramma op het Wintertuinfestival. In december 2019 verscheen een herdruk van de bundel.

Ik heb je door
Bundeling stadsgedichten Amal Karam 2017-2018
Oplage: 300

In haar Nijmeegse stadsgedichten bezingt Amal Karam de stad en de tijd waarin we leven met de bevlogen stem van een betrokken dichter. Tegelijk kijkt ze naar de plek die ze als haar thuis beschouwt met de onderzoekende blik van een wereldburger. Amals gedichten zijn een lofzang op het hoopvolle Nijmeegse ochtendlicht, op de omarming van de Waal en op de feesten die we vieren – maar ze toont ook het verdriet van de stad, zoals in de gedichten die ze schreef en uitsprak bij eenzame uitvaarten.

Amal Karam (1969, Beiroet) was van 2017-2018 stadsdichter van Nijmegen, onder begeleiding van Wintertuin. Op 16 maart 2019 werd de bundeling van haar stadsgedichten uit die periode feestelijk gepresenteerd in boekhandel Dekker v.d. Vegt. In februari 2019 volgde Wout Waanders haar op in het ambt van stadsdichter.

UITGAVEN VERHALENHUIS

Uitgaven: 3
Oplage: 100-200

Professionele jonge schrijvers begeleiden oudere mensen bij het oproepen en optekenen van hun eigen verhalen. Dat is het idee achter Het Verhalenhuis, een project van Wintertuin in samenwerking met diverse zorginstellingen. In reeksen van tien tot twintig bijeenkomsten zetten de oudere bewoners zelf hun eigen herinneringen op papier, begeleid door schrijvers. Het resultaat van deze bijeenkomsten wordt gepresenteerd in een publicatie.

In 2019 verschenen drie bundels van de in 2018 gehouden bijeenkomsten van het Verhalenhuis: ***Verhalenhuis P.W. Janssen*** van Zorggroep Solis in Deventer onder leiding van Gerjon Gijsbers, ***Verhalenhuis Humanitas Bergweg*** in Rotterdam onder leiding van Elske van Lonkhuyzen en ***Verhalenhuis WoonincPlusVitalis Wilgenhof*** in Eindhoven onder leiding van Nikki Dekker. De bundels werden vergezeld van illustraties, oude foto's en portretten van de deelnemers. In totaal deden 28 ouderen en vrijwilligers mee aan de drie edities in 2018. De editie van Deventer ging wegens grote belangstelling in herdruk.

Verhalenhuis Vakantieboek

Oplage: 100

In de zomer van 2019 tekenden acht (buurt-)bewoners van het Jan van der Ploeghuis, woonhuis voor senioren in Rotterdam, hun vakantieverhalen op. Onder begeleiding van schrijver Elske van Lonkhuyzen schreven en herschreven de bewoners hun teksten: verhalen, gedichten én woordzoekers van perfecte zomers, souvenirs en ansichtkaarten. De beste teksten werden samengebracht in een bijzonder Verhalenhuis Vakantieboek dat in september feestelijk gepresenteerd werd in het Jan van der Ploeghuis.

Kurá di Kuenta - Fundashon Birgen di Rosario, Habaai 2019

Verhalen van ouderen op Curaçao
Oplage: 1.000

In 2017 is Wintertuin gestart met een dependance van het productiehuis op Curaçao, onder leiding van projectcoördinator Joeri Oltheten. In mei 2017 organiseerde Wintertuin Curaçao in samenwerking met Wintertuin de pilot van Kurá di Kuenta, de Curaçaose versie van Het Verhalenhuis, onder leiding van schrijver Nifa Ansano. In 2018 volgde de tweede editie begeleid door schrijver Ingomar Martie.

In 2019 kwamen bewoners van ouderenzorginstelling Birgen di Rosario wekelijks bijeen om onder begeleiding van een Ansano en Martie, activiteitenbegeleiders van Birgen di Rosario en studenten van University of Curaçao hun verhalen te vertellen en op te tekenen. De beste teksten werden bijeengebracht in een publicatie met illustraties en portretfoto's van de deelnemers. Op 5 mei werd de bundel gepresenteerd in Habaai, Willemstad. Ruim 500 bezoekers kwamen op de presentatie af. *De Volkskrant* wijdde een artikel aan het bijzondere project.

OVERZICHT PRESTATIES 2019: ACTIVITEITEN EN BEREIK

	uitvoeringen	bezoekers	waarvan betaalde bezoekers	waarvan gratis bezoekers
PRODUCTIES EN UITVOERINGEN	61	5.238	3.675	1.563

	aantal	bezoekers		
FESTIVALS EN EVENEMENTEN	7	5.984	3.482	2.502

	uitvoeringen	deelnemers
EDUCATIE	206	3.888
IMPACT	30	61
TALENT & WERKPLAATS (m.u.v. talentontwikkeltrajecten)	23	274
INTERNATIONAAL	50	1.296
PUBLISHING HUB	3	178

	oplage	bezoekers presentatie
UITGEVERIJ	3.050	1.136

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 2019	**18.055**
TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 2018	21.888

	blogposts	unieke bezoekers
NOTULEN VAN HET ONZICHTBARE	75	3.177

COLOFON

Stichting de Wintertuin

Postbus 1009
6501 BA Nijmegen
wintertuin.nl

bezoekadres
Stieltjesstraat 2
6511 AC Nijmegen

MEDEWERKERS

Directie
- Frank Tazelaar

Programma
- Monique Warnier
- Elke Decates
- Myrna Eppings
- Laurens van de Linde
- Tom Verstappen
- Iris Besseling (stage)
- Anneroos Broersma (stage)

Talent
- Kim van Kaam
- Manouk Miltenburg
- Hedwig Sinnema (stage)

Ontwerp
- Jos Lenkens
- Jolijn Ceelen
- Lisha Spruijt (stage)

Uitgeverij
- Dennis Gaens

Publiciteit
- Lisanne Boomkamp
- Nikkie Jessen
- Roos Muis
- Sanne Akkermans (stage)
- Sanne Kamphorst (stage)

Productie
- Quirijn Lokker
- Anne Hemmer (stage)

Bureau
- Nine Hoog Antink

Administratie
- Nathalie van de Loo

Vrijwilligerscoördinatie
- Matthijs van der Laan
- Thom Wijenberg

Wintertuin Curaçao
- Joeri Oltheten

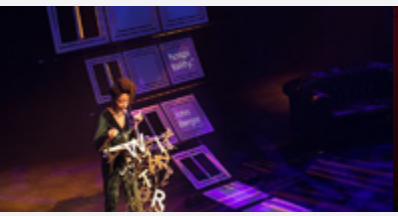

Expo

uitgesproken
verhalen
WINTE
RTUIN
FEST
IVAL
27-30
NOV19
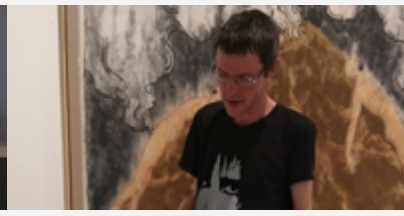

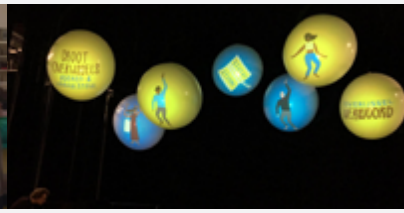

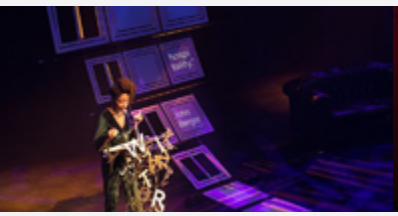

LOAD
ING
DOCK

WINTE
RTUIN